REVISTA DE L'ASSOCIACIÓ DE MESTRES ROSA SENSAT

in-fàn-ci-a 77

educar de 0 a 6 anys

MARÇ
ABRIL
1994

INSTAL.LACIONS PER A JOVES
On són i què hi trobareu

XALET DE COLL DE PAL
(Guardiola de Berguedà)
A 1.900 m d'alçada i dins
el Parc Natural del Cadí-Moixeró

Allotjament i alimentació
Escola de Natura a càrrec de biòlegs
Itineraris pel Parc, amb guies
Lloguer de material i cursets d'iniciació a l'esquí

RECTORIA DE SANT JOAN DE FÀBREGUES
(Rupit i Pruit)
A 3,5 km de Rupit i en l'entorn de les Guilleries

Allotjament i alimentació
Circuits d'educació ambiental
Excursions amb bicicletes de muntanya
Visites a granges
Esports d'aventura
Piscina municipal a Rupit

RECTORIA DE CASTELLAR DE N'HUG
Al centre de la vila, antiga rectoria
totalment restaurada

Allotjament i alimentació
Circuits d'educació ambiental
Excursions a les fonts del Llobregat
Polisportiu municipal

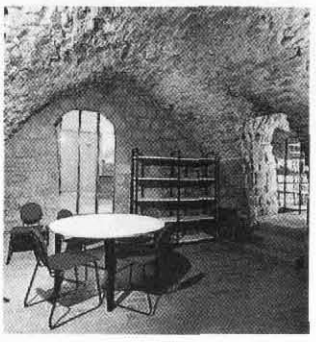

SANTA MARIA DEL PRIORAT
(Castellfollit de Riubregós)
Conjunt medieval dels
segles XI i XII a 300 m del nucli urbà

Allotjament i alimentació
Excursions guiades
Polisportiu i piscina municipal

Informa-te'n a:
Diputació de Barcelona
Servei d'Acció Territorial
Oficina del Pla Jove
Tel. 402 22 22 (ext. 7320)

Diputació de Barcelona

Servei d'Acció Territorial
Oficina del Pla Jove

editorial

COM CADA ANY una mica més –o bastant més, com enguany–, en començar el període de preinscripció i matriculació a les escoles bressol i els parvularis es constaten els problemes de planificació de l'educació infantil, o més ben dit els problemes de la manca de planificació.

PRIMER i general problema: el desequilibri entre una oferta d'homologació dubtosa i quantitat minvant i una demanda creixent a desgrat de la baixa taxa de natalitat.

SEGON problema: la desigual ubicació de l'oferta. Hi ha barris i poblacions sense cap plaça d'escola bressol, o amb forta mancança de les classes de tres anys, i n'hi ha sense presència, o amb baixa presència d'oferta pública.

TERCER: la falta de coordinació i de coherència entre les poques escoles bressol –primer cicle– i els parvularis, generalment incomplets –segon cicle del nivell d'educació infantil. La llei posa com una obligació «l'estreta relació» entre aquests dos cicles i el primer de l'educació primària, com a garantia de continuïtat i de qualitat de l'educació.

QUART: les diferències entre les tipologies de projecte educatiu, que comporten diferències d'horari, de calendari de vacances, etc., entre les escoles bressol i els parvularis.

Aquest any ens sembla notar d'una manera especial

- una demanda excepcional, molt per damunt de l'oferta de 0 a 3,
- una oferta de 3 a 6 més basada en circumstàncies conjunturals (tenir espais, tenir pressupost) que en un esforç de planificació per atendre en quantitat i qualitat la demanda.

És en aquest període quan es mostra la palmària contradicció entre llei i realitat, quan es constata la necessitat d'ordenar la política educativa a la planificació amb coherència pedagògica, més que a l'augment descoordinat. Aquest és el canvi que ha de revertir en un millor servei als ciutadans.

sumari

Plana oberta	2
Educar de 0 a 6 anys: ELOGI DEL RELAT/Roser Ros	4
Educar de 0 a 6 anys: PRIMERA INFÀNCIA I INTERCULTURALITAT/Francesc Carbonell	7
Escola 0-3 anys: ESPAI FAMILIAR/Montserrat Jubete	10
Escola 0-3 anys: CRONOLOGIA D'UN ASSESSORAMENT/Escola bressol Pau	15
Bones pensades	19
Escola 3-6 anys: ENTREM A LA PINTURA/Marta Badia	20
Infant i societat: BEBETECA/Mercè Escardó	25
Infant i societat: LA INFÀNCIA ALS MITJANS DE COMUNICACIÓ/Puri Biniés	29
Infant i salut: L'AFECTIVITAT A LA FAMÍLIA I L'ESCOLA/Amado Benito de la Iglesia	33
El conte: RUMPELSTILTSKIN/Roser Ros i Vilanova	36
Fragment	39
Informacions	40
Abstracts	46
Cop d'ull a revistes	47
Biblioteca	48

Espai per a una creativitat sense límit

**Ceres, Pintures de dit, Tempera,
Gouache, Barnís fixador,
Pasta Blanca per enganxar.
AL SERVEI DE L'ENSENYAMENT**

MANLEY®

plana oberta

Apunts per a un enfocament sistèmic a l'escola

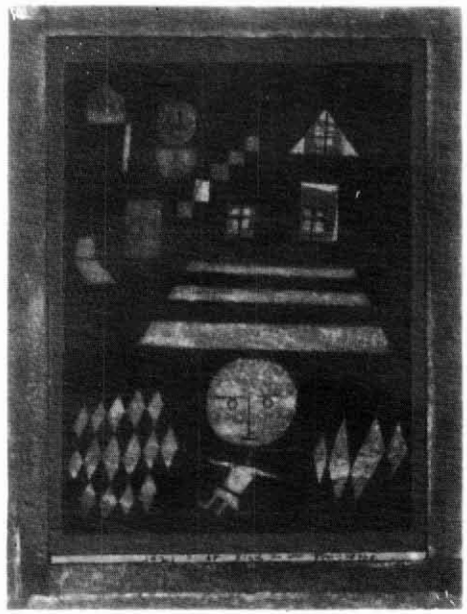

Paul KLEE

La teoria general de sistemes es basa en el fet que un sistema en el seu conjunt és qualitativament diferent a la suma dels seus elements individuals, amb un comportament també diferent.

Tradicionalment la psicologia ha vist l'individu com una unitat i s'ha estimat que les seves característiques i processos de desenvolupament són part d'aquesta unitat.

L'enfocament sistèmic veu l'individu com a part del sistema major que constitueix la família. En aquest marc més ampli, la conducta no és considerada ni independent de les condicions ambientals, ni producte de processos intrapsíquis, sinó el resultat de l'interjoc de processos recíprocs entre les parts interactuants.

La nostra pràctica diària com a educadors ens ensenya que molts dels problemes que poden donar-se en els nens podrien haver-se solucionat amb una bona prevenció, amb mesures «profilàctiques» més que «curatives».

Estem acostumats a fer una lectura focalitzada i lineal. Focalitzada en el nen i el símptoma, i lineal, o sigui, causa-efecte. Si intentem veure-ho sota la prespectiva sistèmica el nostre punt de vista s'amplia a tots els elements que envolten el nen i amb els quals interactua: família, educa-

dors, grup classe. No hem d'oblidar que nosaltres no som un element extern sinó totalment interrelacionat amb tots els altres, de manera que es crea, així, una xarxa en la qual el nen és un element més.

Aquest enfocament allibera el nen de l'«etiquetat», el nen no «és» hiperactiu, passiu, etc. El nen es «mostra» en aquest context d'una determinada manera.

Si no volem fer lectures fàcils del tipus «mals pares» o «nen problemàtic» haurem d'abandonar el model lògic lineal-causal per adherir-nos a la nova lògica circular sistèmica.

Com s'ha dit abans, si considerem al conjunt qualitativament diferent de la suma dels seus elements individuals i el *feedback* que entre els elements s'estableix, hauríem de fer-nos algunes preguntes: quins elements podríem canviar si volem modificar la conducta del nen? Com hem de considerar la nostra interacció amb el nen, la família i el grup-classe per tal de facilitar el canvi?

I per acabar, quines resistències trobem en nosaltres mateixos per facilitar el canvi?

Isabel Garcia Fontal

Una altra manera de mirar la televisió

Estimats amics i amigues,

Fa uns quants anys que el nostre col·lectiu es preocupa per la influència de la televisió en l'educació infantil i juvenil. Freqüentment fem tallers a les escoles per aprendre a mirar la tele amb sentit crític.

Tenim una petita publicació titulada *Una altra manera de veure la televisió*. I, finalment, hem recollit quatre mil vuit-centes trenta-tres signatures per protestar per la utilització de la violència com a manera d'entretenir durant les hores d'audiència.

El passat 12 de novembre de 1993 vàrem portar aquestes firmes al president del Congrés, per exigir que la televisió fomenti valors democràtics com el diàleg, el respecte, la col·laboració i la solució de conflictes per mètodes noviolents.

A continuació, us fem arribar alguns suggeriments sobre possibles maneres d'utilitzar la televisió:

Què podem fer davant del poder atractiu de la televisió? És que potser és tan fort que ens hem de deixar portar? Sembla que no hi ha solucions màgiques i el camí, per als que volem que la televisió no sigui negativa, és llarg i dur.

Tot al llarg dels tallers que hem fet sobre la televisió se'ns han fet suggeriments, l'encert dels quals és diferent. A veure si algun dels que segueixen a continuació us fa servei:

- Veure la televisió en un horari elegit prèviament després d'haver-ho parlat o comentat amb altres persones.
- Elegir els programes mirant la programació setmanal i comentar amb algú per què se n'elegeix un i no un altre.
- Parlar en família sobre els programes que es veuen. Quina era la idea principal? Se'ns transmet alguna cosa que no se'ns diu clarament? Què hi aprenem? Per què ens diverteixen? Quins aspectes positius hi hem trobat?
- Buscar activitats que podem fer en lloc de veure la televisió: llegir, dibuixar, passejar, xerrar, explicar acudits, jugar amb les joguines, visitar amigues...
- Col·locar el televisor en un indret de casa que no sigui el més important, de manera que quan algú la vulgui veure se n'hagi d'anar a un lloc separat i la família pugui desenvolupar la seva vida normalment. Facilitar amb aquest sistema, a les persones que no vulguin veure la tele, la possibilitat de fer altres activitats.
- Tenir el televisor guardat dins d'un armari i treure'l cada vegada que es vulgui veure. Això ens ajuda a pensar en els passos anteriors i evita que cada vegada que entrem a casa encenguem la tele de manera automàtica i irreflexiva.
- El Ministeri de Sanitat aconsella que els infants de menys de quatre anys no mirin la televisió.
- Igualmente, recomana que els nens i nenes de quatre a onze anys no la mirin més d'una hora diària.
- Algunes persones han decidit no tenir televisor a casa.

Si teniu alguna altra idea, ens podeu escriure i ens l'expliqueu. Heu notat que la gent es posa contenta quan rep una carta? Escriure cartes és una de les possibles activitats per fer en lloc de veure la televisió. I la gent ho agraeix.

Colectivo Noviolencia y Educación
C. Alverja 5, 7 B
28011 Madrid

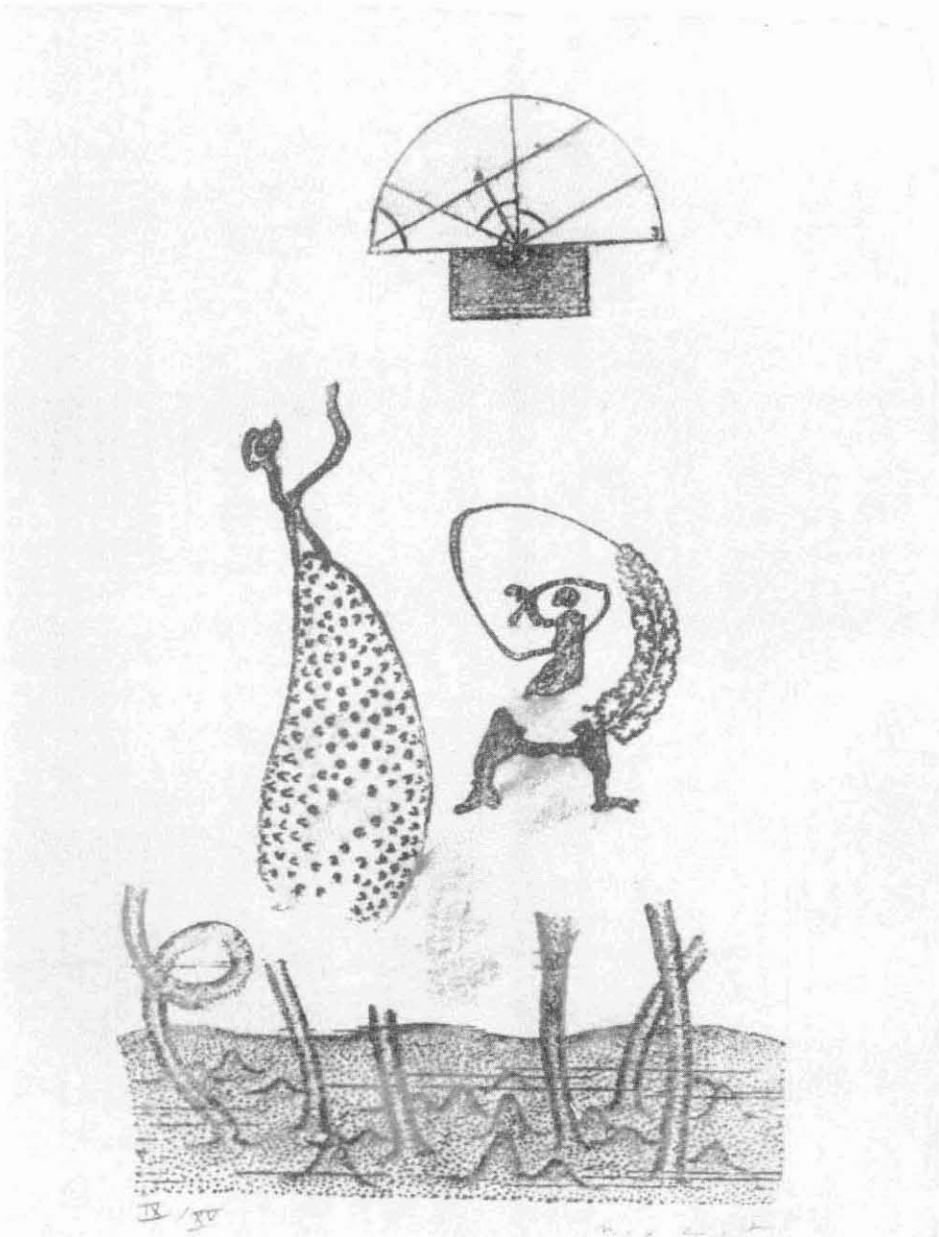

Max Ernst

educar de 0 a 6

ELOGI DEL RELAT

ROSER ROS

Ara pla, si l'hem feta bona! Mireu si és cas: se m'ha encomanat que escrigui unes quantes floretes per elogiar el gai plaer que proporciona relatar contes pel mer gust d'explicar-los, pel goig de passar una estona junts i pel simple fet que, des que el món és món, a la gent, ens agrada de xerrar-nos històries i anècdotes practicant el comodíssim mètode del boca-orella. Fet i debatut, penso que els que m'han fet aital encàrrec deuen voler de mi que convenci els que no tenen manies i encara practiquen amb una certa fe l'art d'explicar contes (o qualsevol altra cosa parlada que s'escaigui caure'ls a les orelles); però també deuen tenir ganes que ho intenti amb els que fa poc no gosaven explicar-ne, però que ara ja ho fan; i, posats a fer, intueixo que fins i tot els agradaria que m'introduís entre les files dels que encara són una mica reacis a la pràctica d'explicar relats (no s'hi posen per poc, ells, a l'hora de donar feina!). Tot plegat, per veure si faig alguns adeptes al club dels que pensem que la millor manera de respectar el fet narratiu és practicar-lo *gratia et amore*.

Sàvies paraules han estat dites

El cas és, però, que si m'exclamo no és pas pel fet que no m'agradi l'encàrrec. No senyors (que me'n sento molt cofoia de la confiança que semblen dipositar en mi i en les meves paraules), no, sinó pel fet que em sembla que això que ara tracten que jo els descobreixi, és més vell que l'anar a peu, per tal com fa una colla de segles que s'ha anat practicant així, però també s'escau que algú a qui jo admiro molt i molt en va dir una, que... M'explicaré: el fet és que furgant entre les meves lectures preferides (que és cosa que molt m'agrada fer) ja fa temps que vaig trobar una frase, petita com un pinyol, però saborosa i saberuda com poques i que quan us la digui (cosa que hauré de fer per escrit ja que damunt del paper no val això del boca-orella) molt em temo que a vosaltres, com a mi el dia que la vaig descobrir, us semblarà que ja no calen més paraules per argumentar això que ara vull lloar:

«Qui escolta una història està en companyia del narrador.»[1]

Quina millor cosa podria haver estat dita a favor de l'acte de narrar que atorgar-li la categoria d'acompanyant de qui us està escoltant? I sobretot, si pensem en una societat com la nostra que, pel que sembla, és plena de problemes generats per la solitud a què es veu sotmès l'individu, la pràctica del boca-orella (que ve a ser una manera molt gràfica i pintoresca de dir que hom es comunica per la paraula) podria ser una bona solució. Està clar, però, que el fet que una persona tan assenyada i tan poc donada a tractar les coses amb lleugeresa (com fou el filòsof i pensador alemany Walter Benjamin, prou recordat darrerament a casa nostra per la seva accidental relació amb la vila de Portbou) hagués escrit una tan curta i enraonada floreta a favor de narrar, em fa dubtar de la validesa de les reflexions que jo, pobra de mi, pugui fer a l'entorn del tema. Sigui com sigui, prometo humilment i solemnement esforçarme tant com pugui a dir-vos quelcom que us sigui profitós. Però, per on començar? Què hauria de donar a entendre a tota aquesta colla de gent que no semblen quedar satisfets si després d'explicar un conte no proposen alguna activitat per tal d'assegurar-se que el missatge ha estat rebut com ells esperaven?

El relat és com una partida de... paraula

Potser em podria estrenar i dir-los que qui es disposa a relatar un conte s'hi hauria de posar com aquell que convida a fer una partideta, l'única regla de la qual (i que cal respectar inexorablement) és que qui ens comanda ara a tots és la paraula, una fadrina de mena bellugadissa, propensa a la xerrameca, amiga del safareig i de la tafaneria, provista d'una envejable vocació de jugar i de fer jugar el joc del boca-orella. Ah! i que no busca altra contrapartida, en aquest entreteniment, que explicar-se i algú que se l'escolti. Practica el seu ofici amb aital desvergonyiment que no li importa de fer-se seves les xerrameques i xafarderies (ja siguin antigues com el món, ja siguin noves com el darrer casori de l'any...), mentre li serveixin per anar conservant el tipet (senyal que fa exercici!). És a dir, mentre salut i força li quedin per fer-se sentir i deixar-se escoltar.

La veu mentora de la paraula

I com que parlem de relat i no d'altra cosa, just és reconèixer que l'única, la millor i la indefugible mentora que li cal per anar d'una banda a l'altra, a la nostra pubilla la paraula, és la veu. No us enganyeu: aquesta dama, tot i el seu posat humil (qui sap si ell és la causa que –sobretot els mestres– la tractem tantes vegades com si de la Ventafocs es tractés?) compta entre les planes del seu currículum amb un gloriós passat, un sòlid present i un gens incert futur, i, segons tots els indicis, sembla haver estat l'única capaç de convertir el fet de narrar en un joc en el qual el narrador cerca de seduir l'oient i fer-lo presoner amb els renous dels seus sons, mentre aquest, al seu torn, prova de retenir quelcom d'allò que explica el narrador, ni que sigui l'eco. I gràcies a la seva desinteressada intervenció (la de la veu, s'entén) s'assegura la possibili-

Libro de estampas

tat de la repetició i difusió del fet narratiu, que es converteix, així, en un fenomen comunicatiu.

La comprensió no és pas l'única ni la primera capaç de seduir

Podria continuar dient-vos a la colla de vells narradors que possiblement estigueu llegint aquest elogi del relat, i també a vosaltres, que us heu incorporat al club recentment, que no cal pas que us escarrasseu a posar-vos com a finalitat la total i íntegra comprensió d'allò que expliqueu. Més aviat us cal pensar (i confiar!) que els contes que haureu triat per explicar no convé que siguin entesos de la mateixa manera per tothom; ni tan sols heu de voler (més aviat us n'hauríeu de malfiar!) que siguin rebuts amb la mateixa intensitat per tots i cadascun dels que formen el vostre auditori, car ningú és igual a cap altre i, conseqüentment, cadascú se sentirà atret per l'aspecte que més el fascini (per a un serà la vostra veu, per a un altre serà el gest, per a aquest serà el lloc que ocupa a la rotllana, per a aquest altre la somnolència que li encomana l'hora del conte... i potser tan sols un d'entre tots se sentirà atret, d'entrada, pel contingut del conte!). Però això no us ha pas de treure la son. Mireu sinó, que bé que s'explica el personatge de Marco Polo, recreat per Italo Calvino al seu llibre *Les ciutats invisibles*:

> «Jo parlo, parlo –diu en Marco– però el qui m'escolta reté només les paraules que espera. Una és la descripció del món a la qual concedeixes l'oïda benigna, una altra la que donarà la volta dels grupets de descarregadors i gandolers en els molls de casa meva el dia del meu retorn, una altra la que podria dictar en edat avançada, si caigués presoner de pirates genovesos i em posessin al cep a la mateixa cel·la amb un escriptor de novel·les d'aventures.»[2]

Els nostres aliats: una atmosfera plaent i el temps

Aquestes paraules de Marco Polo em fan pensar com, més que no pas la total comprensió de les nostres narracions, ens convé procurar que els nostres oients es trobin formant part d'una atmosfera que, per agradosa i plaent, els sigui grat de guardar en els replecs de la seva memòria més oculta. Penseu, per un moment, que sense semblant clima, mancats de la possibilitat d'embolicar els fragments de contes que encara podem recordar amb la fina teranyina feta dels delicats i evocadors fils capaços de pintar-nos amb tota precisió l'indret en què ens fou confiat cert conte, o que ens permet rememorar la color de la llana del jersei que duia la mestra que de menuts ens duia, ben agafats de la maneta, per les meravelloses –o, a cops, inquietants i plenes de perills– terres dels contes, privats d'aquests significatius detalls, fins i tot nosaltres hauríem estat incapaços de retenir allò que en algun moment vàrem escoltar, i llavors –ai las!– l'art d'explicar s'hauria perdut. I després hi ha el temps, aquest aliat que sovint sembla que oblidem quan ens agafa aquella mena de ball de sant Vito i que ens omple de por el cos no fos cosa que se'ns escapés el tren dels aprenentatges; sembla que no ens recordem que la repetició una i altra vegada, i encara totes les altres vegades que convingui, és una de les moltes maneres de què disposa l'infant per dominar el món. Apliqueu-ho a les narracions: sobre la base de dir i redir un conte, d'explicar-lo i tornar-lo a explicar, fem possible l'arribada d'aquell moment en què, assegurada la comprensió de l'argument, ja sembla que ens veiem amb cor d'iniciar, a dos, el joc de la recreació; però primer ens cal saber-lo fil per randa, abans que arribi el temps d'afegir, d'inventar i, fins i tot, d'interpretar (de manera inconscient encara) i més tard d'entendre certs símbols. No oblidem que el temps és un dels elements que més han contribuït a enfortir aquests relats que ens vénen de segles amunt. Els forja com ningú no ha estat capaç de fer-ho en les fargues subterrànies de la tradició popular. Els confereix una capacitat especial que ens enamora les orelles, i no ens fa cap mena de vergonya confessar-nos que, molt abans de poder-los comprendre, ja ens havien agradat només d'haver-los sentits. I no és fins bastant després quan, ja grans, ens adonem que transporten en el seu si veritats molt importants, de les quals se'ns faria difícil parlar si no ho poguéssim fer així, a l'estil dels contes. Perquè –per dir-ho amb paraules de Carles Riba– no és precisament una moral allò que ens ensenyen, sinó una immensa i fonamental experiència en l'estat pur.

A manera d'epíleg

I, vist que el temps se'ns acaba (i també ho fa el paper), podria acabar dient que em donaré per ben pagada si se'm concedeixen encara uns minuts per tal d'ordenar aquestes quatre ratlles que tot just acabo d'endegar amb l'intent que ens serveixin a tots, a vosaltres, a mi, per ordenar les idees i endreçar-nos el cap:

- Que no ens faci por confiar les paraules de què són fets els nostres relats a aquesta excel·lent mentora que ha demostrar ser, des de sempre, la veu; ella sap prou bé que una de les seves principals missions consisteix a seduir l'auditori (estigueu segurs que ella mai no ens furtaria aquest plaer);
- Confieu en qui us escolta: si es manté al vostre costat és perquè l'empeny la necessitat de retenir les vostres paraules, d'entre les quals, no en dubteu, collirà tan sols les que ell ja esperava sentir tan bon punt heu obert la boca;
- No sigueu eixelebrats i no us deixeu dur per la pressa a l'hora de cercar la comprensió dels vostres relats. Que mai no ens hàgim de penedir d'haver estat els causants d'un record fred, aparent, superficial (obligatori...). Interrogueu el temps: ell coneix més bé que ningú quanta paciència i quanta dosi de deixar fer calen fins a estar segurs que el que un conte transporta ha calat fort en una persona.

R.R.

Notes

1. BENJAMIN, Walter: «El narrador», Madrid: *Revista de Occidente,* núm. 119, 1973.
2. CALVINO, Italo: *Les ciutats invisibles*, Barcelona: Empúries, 1985.

PRIMERA INFÀNCIA I INTERCULTURALITAT

L'increment de fills de treballadors africans a les nostres escoles, imposa una atenció individualitzada (i a vegades, menys, grupal) a unes característiques culturals noves per als educadors, per a la qual estem mancats d'eines teòriques, metodològiques i actitudinals. La identificació i desactivació dels prejudicis, la lluita contra tota mena d'exclusió i per la conculcació de drets humans, cívics i polítics, i l'assumpció del conflicte que implica el xoc interètnic, són aspectes bàsics en la pràctica d'una pedagogia intercultural que porti a una integració positiva. És una tasca de tots, i ha d'incidir significativament tant en els infants autòctons com en els migrants i en l'educador mateix. Els primers anys de la vida dels infants són, també en aquests aspectes, d'una importància cabdal.

FRANCESC CARBONELL

No recordo la xifra exacta, però s'acosta a la vintena el nombre d'infants de pares africans (marroquins i, principalment, gambians) que, segons em deia una educadora, s'han preinscrit a una escola bressol pública de Girona, i que amb tota probabilitat hi tindran plaça, ja que, aplicant els criteris de nivell econòmic familiar dels barems, tenen una prioritat d'accés indiscutible, per davant de moltes famílies «autòctones». Si les meves informacions són exac-

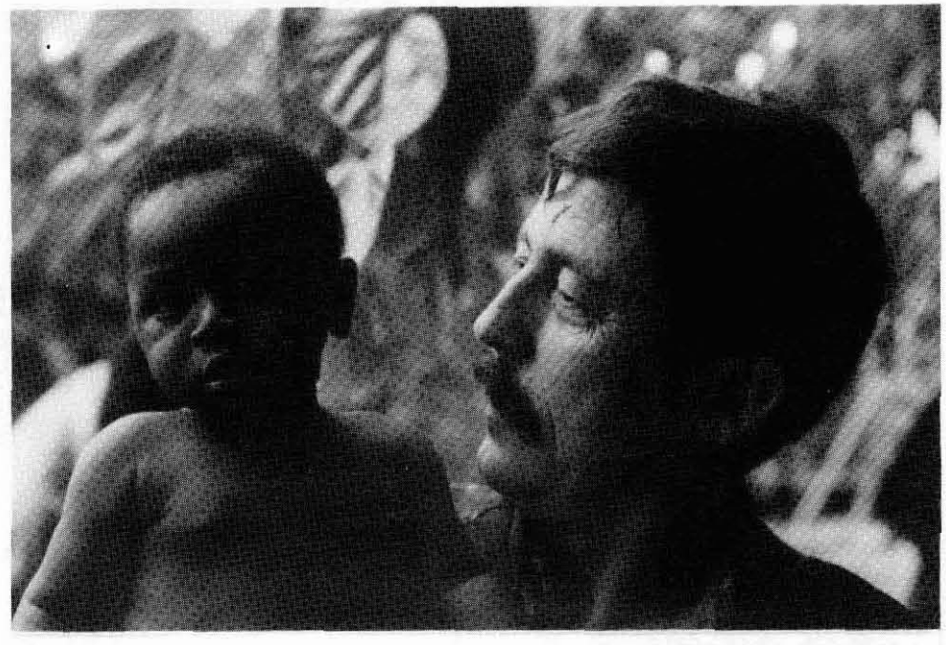

Els treballadors africans nodriran d'alumnes els primers cursos de les nostres escoles d'una manera cada vegada més important.

tes, un terç dels nens de parvulari 3 anys de Santa Coloma de Farners són gambians, i són freqüents percentatges similars de nens i nenes marroquins a alguna escola del Raval de Barcelona. A la comarca de l'Alt Empordà, més del 5 % d'alumnes de parvulari i primària són estrangers, o de pares estrangers, dels quals, només una quarta part són «estrangers europeus»...

Fins fa poc temps, l'única «diversitat cultural» significativa present a les nostres aules la constituïen els alumnes d'ètnia gitana. A poc a poc va creixent la xifra de nois i noies d'altres cultures que ens són molt menys familiars. I, segons totes les previsions, aquesta tendència anirà en augment per molt que la famosa «política de *cupos*» intenti contenir la vinguda de nous migrants. Sense una voluntat política decidida i unes actuacions eficaces per equilibrar les injustes desigualtats entre el nord i el sud de la Mediterrània, contenir els fluxes migratoris seguirà essent una tasca molt difícil.

No oblidem tampoc que els nostres treballadors estrangers africans són, en la seva major part, un col·lectiu d'homes joves, solters o acabats de casar, que només pel fet de les reagrupacions familiars i pels seus índexs de natalitat superiors als autòctons, continuaran nodrint d'alumnes pertanyents a minories ètniques, de manera cada vegada més significativa, els primers cursos de les nostres escoles.

Afrontar aquesta nova realitat només des del punt de vista de la necessitat d'unes atencions específiques per a aquests infants, no és suficient. Altres països europeus amb més experiència que nosaltres en aquesta qüestió han constatat ja el fracàs de les estratègies «compensatòries» d'unes mancances atribuïdes, una mica precipitadament a vegades, a la seva diversitat.

Les atencions personals que rep a les nostres escoles un nen fill de pares migrants, tant per part del mestre o l'educador, com les que s'indueixen i es reforcen en els altres alumnes, haurien de tenir en compte la seva diversitat ètnica, però en cap cas no haurien de donar-se sistemàticament per l'única raó que són membres d'un grup ètnic minoritari, llevat que es tracti d'atendre un problema o una activitat comú a tot el col·lectiu de nens immigrants (llengua materna, menús especials per a nens musulmans, celebracions...). Una atenció educativa individualitzada ha de ser justificada sempre per les dificultats personals del nen, i mai pel sol fet de pertànyer a un grup cultural concret.

És cert que el nen fill de migrants africans, pel sol fet de ser-ho, te més factors de risc en el seu procés de desenvolupament personal. Estiraganyat entre el procés d'«endoculturació» (adquisició de la pròpia cultura) a què el sotmetrà la seva família, i la forta pressió «aculturadora» (internalització de trets de la cultura dominant) del seu entorn, però especialment de l'escola –institució bàsica de transmissió cultural en la nostra societat–, el nen fill de migrants pot presentar transtorns en el desenvolupament si no rep atencions específiques i personalitzades. No tots els migrants viuen de la mateixa manera els conflictes derivats del xoc cultural. Els nens gitanos no són, evidentment, tots iguals. Ni tampoc els marroquins o els gambians. Tampoc els berebers o els mandingues. És una obvietat, però que cal recordar a la vista de determinades actuacions pedagògiques. I recordem que, com diuen molts experts, un dels factors que condiciona més la magnitud d'aquests conflictes és l'actitud del grup «acollidor».

Cal que fem un esforç important per identificar (que no sempre és fàcil) i desactivar (que és encara més difícil) l'etnocentrisme i els prejudicis negatius que pràcticament tots, tant pares, com alumnes, com mestres, tenim davant la diversitat ètnica. Aquests prejudicis és freqüent que comportin actituds d'exclusió i rebuig més o menys intensos. Però també poden manifestar-se en les actituds contràries d'un excés injustificat de sobreprotecció. El prejudici de fons és el mateix: considerar-los inferiors a causa de la seva diversitat ètnica.

Com sabem, molts d'aquests prejudicis s'incorporen en els primers anys de la vida del nen. El nivell de seguretat i de confiança amb què fa els primers contactes afectius i socials, quan l'infant descobreix els seus congèneres –sovint a l'escola bressol–, ja és condicionat per com ha viscut la intersubjectivitat pròpia de la relació pare-mare-fill. La capacitat de tolerància davant la diversitat queda molt marcada per tal com es desenvolupin aquests primers contactes, de manera que a un «llindar crític» més petit de tolerància, major tendència tindrà l'infant a crear diferències per protegir-se.

No oblidem que *la diversitat* és una realitat amb la qual ens trobem, però que *la diferència* la creem nosaltres en valorar aquesta diversitat. Tots els companys de l'infant són evidentment diversos, però aprendrà ràpidament que uns quants són diferents no tant per la seva diversitat específica sinó per la valoració que percebrà que fan els adults i els altres companys d'aquesta diversitat, una valoració que pot ser positiva o negativa, tàcita o explícita, però sempre subjectiva.

És molt important que les persones amb responsabilitats educatives en la primera infància (pares, familiars, educadors...) tinguin present la transcendència posterior de la formació d'aquestes actituds bàsiques, d'obertura o de clausura davant la diversitat, que sovint són transmeses més per «contagi» de les que té internalitzades l'educador que no pas per canals verbals a partir d'observacions o reflexions.

Això ens portaria a reivindicar una vegada més uns espais de *formació*, entesa com una reflexió sobre les pròpies actituds personals i professionals (en la mesura que sigui possible distingir-les) de l'educador enfront del fet intercultural, i que són, segons el nostre parer, molt més importants que uns cursos d'*informació* (també, però, necessaris) sobre les característiques peculiars de

la cultura mandinga o de la religió musulmana. Mentre aquests espais de formació no arriben, serà bo que l'educador es preocupi pel tema, però de cap manera no és convenient augmentar el nivell d'angoixa o de culpabilització d'un col·lectiu a qui tothom es veu en cor d'exigir reformes sense donar-los les eines teòriques i pràctiques indispensables, ni facilitar la motivació necessària.

Ja que, com dèiem, afrontar aquesta nova realitat només del punt de vista de la necessitat d'unes atencions específiques per a aquests infants, no és suficient. La situació cada vegada més multicultural de les nostres escoles implica a tots els alumnes, i al mestre. Cada vegada amb més urgència, una de les funcions primordials de l'escola ha de ser facilitar a tots els infants, des dels primers anys, els mitjans per comprendre cultures alienes, saber-hi conviure i enriquir-se'n. Només esdevenint un projecte intercultural l'escola podrà complir aquesta tasca d'obrir els infants a la diversitat ètnica i donar-los eines d'anàlisi dels inevitables conflictes amb què es trobaran en la seva vida d'infant i d'adult. Així com la multiculturalitat és una situació de fet, la interculturalitat es plantejaria més com un mètode d'intervenció pedagògica i social.

Ens omplim la boca amb la paraula «integració» quan cerquem solucions als conflictes derivats del xoc entre ètnies o cultures diferents. La integració d'un grup culturalment o ètnicament minoritari hauria de ser considerada com el fruit que lentament va conquerint-se a partir de la voluntat activa i inequívoca dels membres de les dues cultures de resoldre els conflictes inevitables i indefugibles –si es pretén una integració real– que tot xoc intercultural comporta. Evitar aquests conflictes, la submissió o el domini d'un grup sobre l'altre, no facilita la integració.

La integració de dos grups ètnics o culturals diferents no és un regal ni un favor que l'un fa a l'altre. Ni és tampoc el fruit de l'admiració, la submissió o el paternalisme. La integració, que és una forma d'alliberament col·lectiu, ni es demana, ni s'ofereix, ni es pot donar ni regalar. Cal guanyar-la, dia a dia, amb l'exercici per part de tots de la solidaritat, amb la lluita constant i compromesa de tots, contra tota mena d'exclusió i a favor d'una veritable igualtat d'oportunitats i de drets humans, cívics i polítics.

De la mateixa manera que la meva llibertat no comença on acaba la de l'altre, sinó que comença on comença la de l'altre, també la integració és una tasca que ens implica a tots. Jo, almenys, no em sento gens *integrat* en una societat que rebutja, exclou, *desintegra* la identitat dels que no són fets a la seva imatge i semblança.

Foto: Anna López

Una de les funcions primordials de l'escola ha de ser facilitar a tots els infants els mitjans per comprendre cultures alienes, saber-hi conviure i enriquir-se'n.

escola 0-3

ESPAI FAMILIAR: UN SERVEI EDUCATIU MÉS PER A LA PETITA INFÀNCIA

MONTSERRAT JUBETE

L'Espai Familiar dóna suport i orienta els pares en l'educació dels petits.

Espai Familiar[1] és un servei orientat a les famílies amb infants menors de tres anys no escolaritzats amb l'objectiu de reforçar el context familiar i afavorir el desenvolupament general dels infants i ajudar els pares a prevenir les situacions de risc derivades de l'aïllament i la dificultat de resoldre els problemes quotidians en l'educació i criança dels seus fills.

Es fonamenta en la confiança en la competència dels pares i mares com a primers educadors, en el dret a la diversitat i en una concepció del terme ajuda/suport basada en el protagonisme de tots els agents, en la col·laboració i en la importància del desenvolupament compartit i de l'intercanvi social com a generador d'aprenentatge.

Té com a finalitat ampliar les possibilitats d'elecció de les famílies i atendre la diversitat de necessitats existents en relació amb la cura i l'educació dels infants (les que desitgen o necessiten utilitzar els serveis de l'escola bressol, les que decideixen ocupar-se totalment de l'educació dels fills...). En aquest sentit Espai Familiar és una oferta institucional més, orientada a donar suport i orientar els pares i mares en l'educació dels petits i a oferir-los un espai educatiu que aporti experiències diferents de les viscudes en el context familiar.

De tot l'esmentat es desprèn que els objectius i funcionament del servei responen a una clara intencionalitat educativa, ja que:

• S'ofereix als infants un ambient ric en possibilitats de joc, experimentació i relació amb altres infants i diferents adults. Els professionals fomenten l'expressió i confrontació d'actituds, opinions i valors entre els adults, referents al desenvolupament i a l'educació dels infants; ofereixen models d'intervenció amb els infants i faciliten la percepció ajustada de les seves capacitats i la presa de consciència de la importància dels pares com a primers educadors.

• Es propicien els contactes socials necessaris per crear espais d'ajuda mútua i saber compartit per ampliar la xarxa social d'infants i adults. Aquest servei es configura com un espai intermedi entre la família i l'escola, en el qual l'infant estableix el primer contacte amb un món que té normes de funcionament i formes de fer no sempre coincidents amb les familiars.

• Es faciliten recursos i suport per a la criança i l'educació dels fills per tal de prevenir les situacions de risc derivades de la dificultat d'afrontar les crisis de creixement presents en el desenvolupament infantil.

S'ofereix suport a la relació pares-fill i s'ajuda al fet que la mare/pare trobi per si mateixa noves formes de relació amb el fill, alhora que es propicia l'inici de procés de separació mútua que permetrà una major autonomia d'ambdós membres durant el dia.

S'orienta a pares i infants, quan ho requereixen, cap a serveis que puguin acollir demandes més específiques que depassen l'àmbit educatiu.

Organització i funcionament

Actualment, en el servei, hi funcionen quatre grups: dos al matí i dos a la tarda. Les famílies poden assitir al servei amb els seus fills un o dos cops per setmana, acordant prèviament amb les educadores els dies i horaris d'utilització.

S'ha establert en dotze el nombre de diades recomanat per sessió i es valora positivament la creació de grups fixos ja que, a més de propiciar l'assistència d'un nombre de diades determinat, facilita la intervenció dels professionals i afavoreix la interrelació i el clima de confiança necessari per fer possible el plantejament de dubtes i l'intercanvi d'opinions entre els adults.

Actualment el servei disposa de dues educadores a temps complet i una psicopedagoga a temps parcial. També es compta amb la participació de voluntariat que col·labora amb les educadores en les intervencions amb els infants.

Contingut i procediment de les sessions

L'esquema i estructura d'una sessió tipus, amb l'especificació dels diferents moments, la durada aproximada, el que s'espera dels adults i infants i les intervencions dels professionals suggerides en cada cas, dóna idea del funcionament general del servei.

Acollida

Les educadores reben i acullen els infants i els seus acompanyants (generalment les mares) a mesura que van arribant, els ajuden a incorporar-se al grup

S'ofereix als infants un espai ric en possibilitats de joc, experimentació i relació amb altres infants i diferents adults.

i els faciliten que hi trobin un lloc. No hi ha una hora d'entrada; cadascú arriba quan li va bé, segons el ritme familiar.

Activitat conjunta adult-infant (60')

Les mares poden utilitzar lliurement les joguines i els materials amb el fill o bé observar com actua i es relaciona en un ambient diferent del familiar, fruir dels progressos que dia a dia fan els petits i deixar-se sorprendre pel seu gran cabal de potencialitats. El paper de les educadores consisteix a observar les relacions existents entre adult i infant, intervenir en els casos que es cregui convenient per ajudar a establir la distància adequada, oferir recursos i models a partir de la interacció amb els infants, donar suport i orientació als pares en la utilització dels materials i ajudar a percebre els avenços i capacitats dels petits.

Activitat adults-infants per separat (60')

Preparació (15')

Quan s'acosta el moment de la separació s'inicia l'activitat per als infants. L'educadora té els materials a punt i presenta la proposta. La mare resta a prop fins que l'infant s'interessa per l'activitat. És llavors quan s'acomiada d'ell momentàniament per iniciar la trobada amb els altres pares i mares, i li anuncia que es retrobaran més tard, en acabar l'activitat proposada.

Activitat infants (45')

Una de les dues educadores, amb l'ajut d'un voluntari, organitza l'espai i els materials de manera que infants d'edats diverses se sentin motivats a participar en la proposta. S'ofereix l'oportunitat d'experimentar amb elements i materials diversos (segó, aigua, fang, farina...). S'ajuda l'infant a acceptar la separació de l'adult de referència i l'ajut i la companyia d'un adult diferent de l'habitual (l'educadora, la voluntària o una mare que ha decidit no participar encara en la trobada d'adults) respectant-ne els diferents ritmes i necessitats. Es fomenten actituds de respecte i col·laboració entre els infants.

Activitat adults (45')

Les mares que ho desitgen es reuneixen per intercanviar punts de vista, confrontar experiències, compartir sabers, expressar dubtes... sobre la criança i educació dels infants amb l'altra educadora i ocasionalment, la psicopedagoga que intervé per conduir el diàleg, ajudar a discernir el que és cert de l'opinable, informar sobre el desenvolupament infantil i ajudar a aprofundir en el debat dels temes que van sorgint amb la intenció de crear un espai de reflexió, en el qual cadascú arribi per ell mateix a les seves conclusions.

En finalitzar la sessió, alguna de les mares participants redacta en el diari del grup un resum del que s'ha parlat. S'iniciarà el debat de la sessió següent amb la lectura d'aquest diari.

Es transcriuen fidelment totes les intervencions fetes durant cada sessió per tal d'analitzar els temes tractats al llarg del temps, l'evolució de les opinions i demandes i quines són les intervencions dels professionals més adequades per a la consecució dels objectius esmentats.

Comiat (15')

Es recull i s'endreça entre tots el material per a la sessió següent. Les educadores proposen una activitat conjunta per a infants i adults (generalment alguna cançó i/o dansa) que posa un punt final lúdic a la jornada.

Reflexió (30')

En finalitzar la sessió, els professionals intercanvien informació i opinions sobre la jornada i les diferents intervencions efectuades. Les educadores anoten en el diari de sessions les incidències més representatives i els dubtes o certeses que han desvetllat, per poder-ne fer una anàlisi i reflexió més acurada posteriorment en les trobades setmanals previstes amb aquesta finalitat.

La intervenció dels professionals s'adapta als diferents moments de la sessió. No obstant sempre està fonamentada en la flexibilitat, el respecte, la tolerància i la disponibilitat, en una actitud oberta que pretén, a partir de l'escolta activa i d'una intervenció molt qualificada, donar suport i orientació a les demandes i necessitats de petits i grans.

És evident que la trobada entre els adults només és possible quan els infants són capaços de distanciar-se de qui els acompanya i quan aquest és capaç de confiar-lo a l'educadora. El respecte i la confiança mútua necessaris perquè la diada admeti la intervenció d'un tercer són el fruït d'un procés que han de seguir, conjuntament, la mare, l'infant i l'educadora.

Als pares i mares que s'incorporen de nou, se'ls postposa aquest tipus d'activitat fins que adults i infants se senten familiaritzats amb l'entorn i poden acceptar una separació progressiva. Elaborar bé el procés de separació és en la pràctica un dels objectius més importants del diari i en depèn una part del funcionament previst en les sessions diàries, ja que l'activitat dels adults és concebuda i condicionada per l'acceptació d'un breu distanciament entre mares i fills.

Activitats i intervencions dels professionals

En la família, habitualment, el tipus d'intercanvis entre adults i infants estan molt vinculats a les rutines de cura física. Per aquest motiu en el servei es propicien estones en les quals pares i fills comparteixin activitats i jocs mit-

jançant l'aportació de diferents materials i propostes. Així mateix, l'observació del model que ofereixen els diferents adults en la interacció amb els infants facilita l'ampliació d'estratègies i recursos que ha d'emprar amb el fill.

La majoria d'infants estan en contacte sobretot amb la mare, sense que altres adults (germans grans, avis, pare...) intervinguin de manera habitual en la seva cura. És convenient facilitar, als petits, un ventall més ampli d'experiències que ofereixin la possibilitat de conèixer i construir altres models de relació.

Moltes de les intervencions i els comentaris de les mares recollits al llarg d'aquests dos anys de funcionament posen de manifest la convicció general del caràcter innat de certes capacitats de l'infant i l'escassa conscienciació sobre el gran valor de la tasca educativa familiar. Aquesta constatació ens reafirma en la necessitat d'afavorir la presa de consciència dels pares sobre la importància de la seva intervenció com a primers educadors. La intervenció dels educadors i psicopedagogs ha d'afavorir la creació d'un clima de confiança, respecte i tolerància, en el qual es comparteixin els diferents «sabers»: el dels professionals, més vinculat al «saber teòric», i el dels pares, al «saber pràctic», però igualment útil i valuós.

La sensibilitat i el respecte per les diferents formes d'interactuar existents entre mares i fills, i aceptar la necessitat de distanciament i repòs de la mare o entendre la sobreprotecció d'altres envers el fill, la intervenció indirecta per ajudar el fet que el pare o la mare trobin per ells mateixos noves formes de relació amb el fill (encara que aquestes no sempre siguin coincidents amb les que les educadores poden considerar adequades), són algunes de les característiques de la tasca dels professionals interessats a promoure el benestar dels infants i el creixement i l'autoestima personal dels adults.

Un altre dels objectius del servei és facilitar una percepció ajustada dels infants i de les seves necessitats, i ajudar a observar i valorar les capacitats i possibilitats del fill i a actuar en conseqüència. S'ha constatat que les atribucions dels adults sobre les capacitats infantils determinen en gran mesura les activitats que es fan amb els petits, les activitats que se'ls proposa fer i el grau d'autonomia i iniciativa que se'ls concedeix en aquestes activitats.

La tasca dels professionals

La tasca de les educadores d'aquest servei és diferent a la del professional d'escola bressol, en el sentit que no actuen sobre l'infant sol, sinó sobre aquest en relació amb l'adult que l'acompanya, al qual s'ofereix la possibilitat d'observar l'infant en un entorn diferent del familiar, compartir experiències i opinions i reforçar la confiança en ell mateix com a primer educador.

La copresència de mares i nens, l'heterogeneïtat d'edats i l'originalitat de l'experiència obre noves perspectives a la tasca dels professionals i també noves

La intervenció dels professionals s'adapta als diferents moments de la sessió, amb una actitud oberta, per donar resposta a les necessitats de petits i grans.

dificultats per resoldre. Entre elles, la d'acceptar que no es té la mateixa «autoritat», ni el mateix «control» sobre els nens i les nenes que a l'escola. Quan la mare o el pare o potser l'avi hi són presents, la gran majoria d'infants no toleren fàcilment la intervenció d'altres adults. Cal ser sensible i respectar els vincles materno-filials i alhora guanyar-se la confiança de les mares perquè acceptin certes intervencions de les educadores respecte al fill (sobretot quan es tracta de l'aplicació de normes que fan entrar en conflicte l'infant).

Les intervencions dels diferents adults amb els infants observades en el servei palesen l'existència d'una gran diversitat de maneres de fer familiars, no sempre coincidents amb les de les educadores, i molt menys amb les de la «cultura escolar». Això obliga a diferenciar entre el que està comprovat com a cert del que és opinable, i incorpora, o si més no tolera, actuacions molt diverses, irrellevants des del punt de vista de la qualitat, subjectes a diferents models culturals de referència.

La psicopedagoga supervisa i orienta a les educadores en les intervencions i coordina els contactes amb els diferents professionals i institucions de la zona relacionats amb la petita infància. Així mateix condueix alguna de les sessions de diàleg i intercanvi entre els adults i vetlla per la no institucionalització del servei en col·laborar al fet que els seus objectius es concretin i s'adeqüin a la realitat i a les necessitats emergents.

Qui utilitza el servei?

La gran majoria són dones joves amb el primer fill. Van deixar de treballar per poder-se dedicar per complet a la criança i educació del petit per decisió pròpia o per manca de places d'escola bressol. Senten que no en tenen prou, amb fer de mare; necessiten el contacte amb altres adults, sortir de casa i poder parlar de temes relacionats amb la maternitat i d'altres que es refereixen a elles mateixes com a dones, com a esposes i com a persones.

Algunes tenen previst tornar a treballar quan el fill sigui més gran i vagi a escola, d'altres es troben a gust en el seu rol de mestresses de casa i no senten la necessitat de desenvolupar una vida laboral allunyada de la llar. La societat actual fa circular missatges contradictoris, d'una banda que «el deure de tota dona és ser una bona mare» i, de l'altra, se senten menystingudes en un món en què la incorporació de la dona al treball (de compaginació difícil amb la maternitat) ha estat un mite de superació i alliberament.

Hi ha qui ha decidit no dur el fill a l'escola bressol perquè creu que durant els primers anys de vida l'infant ha de ser atès principalment per la mare. La manca d'oferta d'escoles bressol públiques, les dificultats a què ha d'enfrontar-se la dona per alternar fer de mare amb el manteniment d'un lloc de treball o l'exercici d'una professió, també contribueix al fet que es prengui aquesta decissió.

Després del primer any, quan l'infant comença a ser més autònom, algunes dones voldrien introduir «un tercer» en l'educació del fill. Inicialment no senten la necessitat de deixar el petit a l'escola tot el dia, si no treballen (hi ha la creença que en les escoles bressol municipals és obligatori que els nens s'hi quedin la jornada completa), i busquen qui doni resposta a aquesta necessitat d'ampliar el cercle de relació de l'infant i el seu propi.

Les persones que freqüenten el servei diuen que els petits es mostren contents quan els diuen «avui anem a "la Casa dels Colors"!», i que els agrada assistir-hi perquè els ajuda a sortir de la rutina quotidiana i eixampla la seva xarxa de relacions. Han fet amistats i coneixences i comencen a participar en les activitats que s'organitzen en el barri.

Valoren molt positivament l'oportunitat de compartir les seves vivències i els seus dubtes amb altres adults perquè contribueix a alleugerir el sentiment de soledat en la responsabilitat educativa. Diuen que a casa es parla més de l'infant, del que fa, del que aprèn... i els arguments debatuts en les sessions són reproposats a la resta de família, cosa que aporta nous temes de conversa sobre l'educació.

Esmenten que «fer de mare» a vegades és poc gratificant ja que els toquen les parts més feixugues de l'educació, sense sentir-se amb prou suport. Generalment passen moltes hores ocupant-se elles soles de l'infant, per la qual cosa voldrien que, al vespre, quan arriba el marit, aquest exercís la funció paterna, les alliberés una estona i col·laborés en el difícil tema d'establir límits. En canvi sovint succeeix que ell no està gaire disposat a utilitzar el poc temps que passa amb el fill fent complir les normes que la mare posa, o té punts de vista diferents sobre aquest tema.

Algunes reconeixen que han modificat la seva pràctica des que freqüenten el servei i mencionen que els temes parlats les ajuden a sentir-se més segures en la seva interacció amb el fill. D'altres diuen que els agrada assistir-hi perquè l'espai i els materials estan adequats a les necessitats dels petits i no s'han de passar l'estona «dient no» com a casa.

En definitiva, com tots els pares i mares, es preocupen per l'educació dels petits i es pregunten quins mitjans estaran al seu abast, quan portin els fills a escola, per poder compartir aquesta responsabilitat amb els mestres i no quedar al marge dels avenços que faci el seu fill.

M.J.

1. Espai Familiar és un servei educatiu del Projecte context infància de l'Àrea d'Educació de l'Ajuntament de Barcelona i la Fundació Bernard van Leer.

CRONOLOGIA D'UN ASSESSORAMENT

TERESA CABRÉ, MAITE GARCIA i CARME GÓMEZ

Aquest curs és el segon que treballem dins del Pla de formació el tema «actituds de l'adult». La nostra assessora ens oferí la possibilitat que Elinor Goldschmied ens assessorés durant una setmana a l'escola, perquè estava interessada en el tema que estàvem treballant. La proposta va ésser ben acollida per part de tot l'equip, ja que sempre és estimulant poder treballar amb persones amb una experiència com la seva, que ens puguin ajudar a reflexionar sobre la nostra pràctica educativa.

Organització de la setmana

Dilluns

Per l'organització interna de l'escola, va compartir el primer dia amb dos grups: el de 3-9 mesos i el de 18-24.

En el grup de 3-9 mesos, va ser-hi la primera hora del matí: va veure l'entrada dels nens i s'hi va estar fins a l'hora de la dormida del matí, que aquests nens encara fan.

El que més va remarcar va ser la importància dels «peus nus» ja que l'estimulació de les dues plantes està coordinada amb els dos hemisferis i, per tant, facilita el rastreig, el gateig i els ajuda a donar-se la volta, ja que, la força, la pot fer amb el dit gros del peu. En canvi, en portar els peus calçats, tot l'impuls se centra en els colzes. Per afavorir aquest procés va recomanar la utilització d'una moqueta petita, per les seves qualitats de rigidesa i esmortidora dels cops. Aquesta moqueta ha de tenir la mida suficient, com un racó més de l'espai.

Totes les recomanacions d'Elinor Goldschmied van encaminades a potenciar les possibilitats motrius, emocionals, relacionals i intel·lectuals del nen.

Vàrem estar parlant i observant la panera dels tresors, la importància de la qual és centrar l'atenció, la concentració i el desenvolupament dels sentits de l'infant. En el nostre cas es va considerar que ens hi faltaven elements, tant per la quantitat com per la diversitat. (Vegeu bibliografia.)

Un punt que vàrem tractar amb ella va ser l'arribada dels nens al matí. Ens va aconsellar que els rebéssim assegudes i que fos el pare, la mare o l'adult que el porta qui deixi el nen a l'educadora i no que sigui aquesta qui l'agafi, ja que beneficiarà el nen si és deixat tranquil·lament i no se sent arrabassat. Va valorar com a molt important tota aquesta estona de relació del matí i ens va proposar que al nostre costat hi hagués una cadira per a l'adult que porta el nen, per poder fer la petita xerrada del matí.

En el grup de 18-24 mesos, va estar-hi observant des que els nens entren del pati abans de dinar fins a l'hora de dormir, de dos quarts de 12 a les 13 h.

Va ésser en aquesta observació on ens va fer reflexionar més ja que tot l'interès estava centrat en el «referent afectiu».

Va aconsellar que cada educadora es fes càrrec, de manera fixa, de la meitat dels nens i que fos sempre la mateixa educadora qui els atengués durant tota l'estona, des que es renten les mans fins que van a dormir, aproximadament a dos quarts de dues. Independentment que algun dia falti algun nen, cal respectar la divisió.

Ens va dir que era important aquesta relació, perquè és quan es reprodueixen més situacions lligades amb casa seva, i per tant és important que el punt de referència sigui sempre el mateix, a fi i efecte d'afavorir al desenvolupament del nen.

Va proposar que les taules per dinar estiguessin més distanciades, per tal de respectar la intimitat dels subgrups. L'educadora ha d'intentar aixecar-se el mínim possible per tal de no distorsionar ni afegir intranquil·litat mentre dura el dinar. Això va comportar repensar la situació, que en el nostre cas va plantejar la possibilitat de passar de dos carros a un, però posat al mig de les dues cadires dels adults.

El nen ha d'estar el menys temps possible esperant el dinar assegut a la cadira. Fins i tot va recomanar la possibilitat que se'l trobés a la taula. L'espera, en aquestes edats, és difícil d'entendre ja que els nens tenen gana i també comencen a tenir son, i haver d'esperar fa que els augmenti el neguit i malestar.

Després de dinar cada subgrup, juntament amb la seva educadora, neteja la taula i escombra el terra. També porten el carro a la cuina.

Les educadores de la classe ho van posar en pràctica de seguida. La senyora Goldschmied diu que a l'equip s'han de portar propostes experimentades i amb arguments suficients.

Per portar a terme aquesta pràctica van ser necessàries diverses modificacions. En primer lloc, un altre carro i més estris de cuina i menjador. Va ser la mateixa senyora Goldschmied que va parlar amb les cuineres i els va explicar el perquè del canvi.

Tot el procés comença quan arriba l'educadora de la tarda, saluda a tots els nens i després, amb el grup que li toca, entra a la classe (si estan al pati). En cas que no estiguin al pati es pot fer a la classe, la salutació. És l'estona en què comencen a preparar-se per dinar: primer es renten les mans i es reparteixen els pitets o tovallons. Quan el primer grup ja està a punt, entra el següent i fa el mateix.

Després de dinar, els primers que acaben van a rentar-se i a preparar-se per dormir.

En aquesta estona Elinor Goldschmied ens va proposar oferir un tipus de material diferent del que habitualment hi ha a la sala de joc i que només serveixi per a aquest moment. És una panera amb tot tipus de monederets i capsetes amb diferents tanques, formes, colors i material per centrar l'atenció i relaxar-se per anar a dormir. Segueix el mateix criteri que trobem a la panera dels tresors i als materials dels racons.

Mentre un grup utilitza la panera, l'altre acaba de preparar-se per dormir. Els objectius tornen a ser l'atenció, la concentració, l'estona tranquil·la i el contacte més individualitzat amb els nens.

Tot el procés, el comença el grup que, per les circumstàncies, té menys nens, o van més lents, o es va alternant.

Dimarts

El segon dia va visitar el grup de 9-18 mesos a primera hora del matí, entre les 9 i les 11 i va remarcar la importància de la mobilitat en aquesta edat.

Va proposar la utilització de calaixos de fusta sense rodes de diferents mides i que es poden posar un dintre de l'altre i fent escala.

S'ha de tenir en compte l'alçada dels calaixos per tal que el nen hi pugui entrar i sortir.

Aquest tipus de joc possibilita tant el moviment d'entrar, sortir, pujar, baixar i saltar, com la relació entre ells.

Un altre dels aspectes que es va tractar en aquesta edat va ser el joc heurístic i ens va fer reflexionar sobre aspectes que no teníem prou perfeccionats. (Vegeu bibliografia.)

A l'hora de dinar va tornar a la sala de 18-24 mesos per observar els canvis que ella havia proposat el dia anterior.

Dimecres

El tercer dia va visitar el grup de 2-3 anys, i hi va ser tot el matí. Va recomanar una reorganització de l'espai, amb menys racons però més diferents i enriquir-los amb material real; concretament el racó de la cuineta, amb cafeteres, pots, cassoles, etc.

És un grup en el qual s'ha de potenciar l'autonomia i fer participar els nens en feines com, a l'hora de dinar, parar la taula, recollir i netejar després de dinar, portar el carro a la cuina, posar el matalàs de dormir.

Dijous

El quart dia va estar tot el matí al grup de 3-4 anys. Va repetir la importància del material real, com a la classe anterior, i fer-hi un racó amb elements de la natura, insectes, plantes, pedres, i amb lupes poder-ho observar; potenciar al màxim l'observació de tot procés i situació natural.

També va insistir en la importància de fer jocs per desenvolupar les capacitats intel·lectuals, classificacions, seriacions, experimentació amb material de desfeta...

El tema de l'autonomia, no el va tractar perquè va considerar que estava força treballat en aquests nens.

Va suggerir que també fossin els nens els que portessin els matalassos al seu lloc per anar a dormir i que ells, també, els recollissin.

Cada dia, després de les observacions fetes a les classes, tenia una estona d'intercanvi d'impressions amb les educadores del grup corresponent. Feia les reflexions pertinents i ressaltava els aspectes més significatius.

L'últim dia, dijous a la tarda, va convocar tot l'equip a una reunió, com a acte de cloenda de la setmana. A partir de les filmacions que s'havien fet vàrem estar comentant i analitzant els aspectes més rellevants de cada classe, ja esmentats.

Va agrair la col·laboració de tothom i la predisposició de modificar i experimentar les seves propostes immediatament, i poder veure els resultats portats a la pràctica.

Unes primeres reflexions

La visita de la senyora Goldschmied té dos vessants: un quant al nen i l'altre quant a l'adult i la seva actitud i predisposició respecte al nen.

Per les característiques pròpies de l'etapa infantil (0-3), portem a terme la nostra tasca per mitjà de les situacions quotidianes. És aquí on incidim per cobrir les seves necessitats bàsiques (alimentació, descans, higiene, afectivitat, joc, etc.) i és on podem desenvolupar la funció «educativa». Totes les recomanacions d'Elinor Goldschmied van encaminades a potenciar en el nen les possibilitats tant en l'àmbit motriu, emocional, relacional com en l'intel·lectual. Per aconseguir objectius en aquest sentit cal un clima relaxat, acollidor, íntim i el més semblant possible al que tenen a casa seva.

Una de les bases per proporcionar aquest acolliment i clima de seguretat és que els nens tinguin sempre una referència clara de qui és l'adult que li cobreix aquestes necessitats bàsiques. Cal tenir cura d'aquest aspecte al màxim i així ho hem recollit en posar a la pràctica el tema del referent afectiu a tots els grups, menys al grup dels grans on s'han atès alguns nens acabats d'incorporar i també l'autonomia del grup.

Quant a l'adult, Elinor Goldschmied proposa que una persona que té cura del seu cos i la seva ment transmetrà vivències agradables. Per això insisteix i aconsella no fer esforços innecessaris (estar dreta amb un nen a coll), i utilitzar, per norma, cadires d'adult, per guiar l'activitat del nen. Si pot ser, en un lloc fix.

L'adult ha de tenir clar que, mentre assumeixi les petites feines que pot fer el nen, no l'està ajudant a ser autònom.

T.C., M.G. i C.G.
E.B. Pau. PMGI Barcelona

Bibliografia

GOLDSCHMIED, Elinor: «La panera dels tresors», *Infància*, núm. 3, pàg. 11-14, 1981.

GOLDSCHMIED, Elinor: «El joc heurístic. Una activitat del segon any de vida», *Infància*, núm. 33, pàg. 11-15, 1986.

UN NOU MÈTODE D'EDUCACIÓ INFANTIL

caramel

editorial cruïlla

al servei de l'educació

CARAMEL és un nou mètode d'Educació Infantil per a les classes de 3, 4 i 5 anys basat en:

- Una metodologia oberta.
- Uns centres d'interès diferents, més propers a l'entorn dels nens i les nenes.
- Un nombre de fitxes adequat.
- Una presentació còmoda i atractiva.

PER A L'ALUMNAT

- Quaderns de treball.
- Contes.
- Fulls d'adhesius.
- Els protagonistes de cada curs.
- Un estoig personalitzat per desar tot el material.

PER A LA CLASSE

- Un gran llibre de lectures amb pictogrames.
- Una casset amb les lectures.
- Un titella del protagonista.

PER AL PROFESSORAT

- Un llibre de Programació i Didàctica.
- Una casset per treballar l'Educació Musical.

Els cavallets japonesos de la primavera

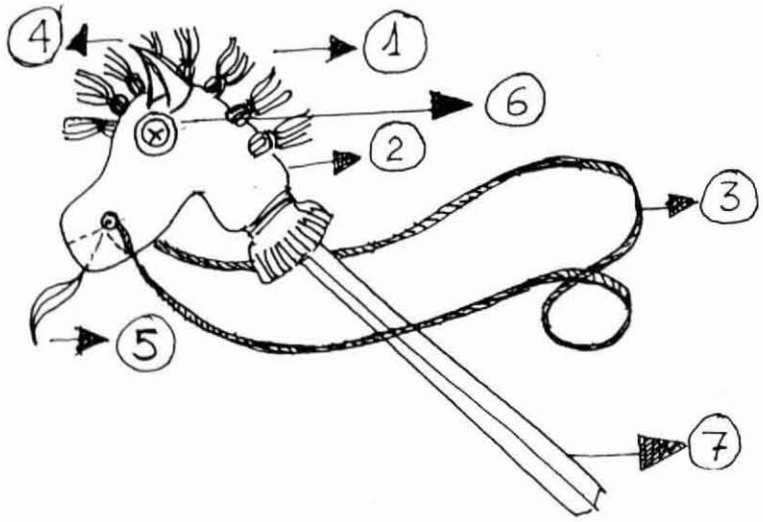

Abans, al Japó, quan arribava la primavera, es feia una gran festa en la qual els nens interpretaven una dansa amb cavallets de tija, tal com ho podeu veure al gravat. Nosaltres també podem celebrar la primavera de la mateixa manera amb un mitjó i un mànec d'escombra decorats així:

1. Borles de llana de colors per a la crinera.
2. Mitjó desaparellat amb farciment de cotó o escuma, lligat amb un cordill a la canya o mànec.
3. Brides de cordill.
4. Orelles de feltre o cartolina.
5. Llengua de feltre o roba.
6. Un botó ben gros per als ulls, un de petit per a les regnes.
7. Llistó o mànec d'escombra.

Gravat d'Ishikava Toyonobu, que representa a un actor infantil que balla amb el seu cavallet (1751).

Teresa Duran

Vicent VAN GOGH: *Autoretrat*

Descobrir la combinació dels colors i la presència de tons -estranys- en el rostre del personatge els va deixar agradablement sorpresos.

escola 3-6

ENTREM A LA PINTURA

MARTA BADIA

A prop dels grans mestres

A l'etapa d'educació infantil i dins de l'àrea de «Comunicació i llenguatges», apareix el «Llenguatge plàstic» amb un bon tou de continguts de tota mena. El treball plàstic a l'escola no és nou. Són moltes, i imprescindibles, les innovacions que han fet els mestres en el seu treball diari en aquesta àrea. Però ara el que em rondava pel cap era apropar la pintura, les obres dels grans mestres, als nens de la meva classe.

Primer vaig cercar material. Uns pares de l'escola em van facilitar cinc o sis pòsters de grans dimensions, amb molt bones reproduccions de quadres famosos. D'entre el material gràfic del qual disposava, vaig triar les obres que em semblaven més treballables. Els autors escollits van ser Vicent van Gogh i Pablo Picasso.

Un cop triats els quadres vaig començar a pensar com i de quina manera en parlaria amb els nens, i quins aspectes de les obres i dels autors em semblaven treballables a l'aula.

L'experiència va ser aquesta:

De primer vaig enganxar a les parets de la classe, a l'alçada dels nens, la làmina i els pósters escollits. Així s'hi podien acostar i mirar tot el quadre, sense problemes de mides.

Després els vaig anunciar que treballaríem la pintura. Els pòsters de la classe eren fotografies de quadres originals que estaven exposats en museus molt importants.

Els autors dels quadres de la paret eren molt coneguts, perquè eren molt bons pintors: van Gogh i Picasso. El nom dels quadres exposats eren: *Paisatge amb corbs* i *Autoretrat* de Vincent van Gogh; i *Guernica* de Pablo Picasso.

L'anàlisi de les obres de van Gogh

Primer vaig explicar el títol dels quadres; què vol dir autoretrat, què és un paisatge, què són els corbs... Després ens vam centrar en la manera com l'autor utilitzava la pintura per «explicar» aquell tema i quina tècnica havia utilitzat per aconseguir aquells resultats. Ens vam adonar que el títol corresponia al tema del quadre, i que les obres de van Gogh s'assemblaven entre elles, i que eren molt diferents de l'obra de Picasso.

De primer vaig fer observar l'obra a una distància més o menys gran de manera que es captés la totalitat del quadre. Després, i fent parar atenció en el nas de «l'autoretrat», ens vam acostar físicament al cartell. Les pinzellades ràpides, vives, observables, quasi tàctils de les obres de van Gogh eran molt evidents i visibles per als nens. Descobrir la combinació dels colors i la presència de tons «estranys», com blavosos o verdosos, en el rostre del personatge els va deixar agradablement sorpresos.

Em feien explicar una i una altra vegada el tema del quadre, els colors i els tons utilitzats, la tècnica de les pinzellades, la sensació de l'observador... El fet que els pòsters estiguessin sempre a l'abast dels nens va multiplicar la incidència de les meves explicacions. Quan tenien un moment, després d'esmorzar, abans de baixar al pati... sempre hi havia nens enganxats literalment a les imatges i resseguint amb els dits la direcció de les pinzellades. Jugaven a cercar colors. Un cop trobats, s'allunyaven de la imatge i «com màgia» es trobaven que aquell vermell s'havia fos per donar un altre efecte.

Un cop començat el treball, van anar arribant moltes altres il·lustracions. La classe a poc a poc es va anar omplint de pòsters i fotografies d'obres d'autors diversos. Les parets de la classe no donaven per a més. Així és que vaig convertir el passadís en una sala d'exposicions. Els nens es paraven davant dels quadres i els observaven, cadascú a la seva manera. N'hi havia que se'n reien, d'altres quedaven fascinats, d'altres feien ganyotes, d'altres cercaven un company i s'explicaven què hi veien, d'altres discutien sobre les preferències, d'altres em demanaven que els expliqués més coses.

Copiar van Gogh?

Amb tot, les ganes de pintar i d'explicar coses gràficament eren incontenible. Així és que ens hi vam posar.

De primer vaig buscar paper de dimensions grans i colors vius. Vam fer servir Din A3, cosa que, evidentment, va comportar treure taules i cadires per falta d'espai, i ceres toves.

Vaig proposar omplir l'espai del paper amb colors a la manera de Van Gogh. Els resultats foren preciosos i els nens se'n sentiren molt satisfets.

Vicent Van Gogh: *Paisatge amb corbs*

Sempre hi havia nens enganxats a les imatges, resseguint amb els dits la direcció de les pinzellades.

Pablo Picasso: *Guernica*

Davant del Guernica *els temes de conversa eren més seriosos, però també hi jugaven a buscar personatges.*

Després vam intentar «copiar» l'autorretrat de van Gogh i aquí els resultats només es podien catalogar d'espectaculars. Jo havia seguit tot el procés, havia captat l'acollida que el tema els havia despertat i m'havia engrescat amb ells, però fins ara no havia vist plasmat el grau d'anàlisi que els petits havien arribat a copsar. El rostres eren centrats i força proporcionats; a tots els barrets, amb moltes coloraines, hi predominaven els grocs; les barbes i els bigotis rogencs eren molt divertits. D'entre els treballs n'hi havia un parell de francament molt bons.

El *Guernica* de Picasso

Engrescats pel treball de van Gogh, vam iniciar l'estudi del *Guernica* de Pablo Picasso. L'anàlisi prenia ara un altre caire més intimista, més seriós. Ens vam adonar que ara l'autor només utilitza els colors blanc, negre i gris. Que els personatges representats, patien i cridaven.

Els vaig explicar que Guernica era el nom d'un poble i el perquè del quadre de Picasso. Vam conversar sobre el tema de la guerra, del sofriment, del dolor, de quan i per què plorem, de les sensacions que tenim quan estem tristos...

Vam cercar els personatges i ens vam centrar en la manera com Picasso ens els explicava: de vegades un ull era representat de costat i l'altre vist de cara; en d'altres, apareixien parts del cos del personatge com si estiguessin retallades i/o estripades; les mans eren desproporcionades i les cares expressaven crits i dolor.

Els vaig comentar que Pau és un nom, però que també és una paraula que significa «pau». Els nens coneixien a Pau Casals, com a músic; i els vaig explicar l'amistat que van tenir els tres «Paus»: Casals, Picasso i Neruda. Els nens es paraven a mirar el *Guernica*, del qual ja s'havien après el nom. Les expressions i els temes de conversa davant del quadre eren més seriosos. Ens havia arribat un pòster amb el dibuix del *Colom de la Pau* del mateix Picasso, que vam situar damunt del *Guernica*.

Però amb el *Guernica* també jugaven a buscar personatges, la senyora que crida, el cavall, el nen que plora... i a tapar parts dels personatges per veure'ls representats ara de costat, ara de cara...

Pares i nens van anar recollint informació sobre el tema. Finalment, la biografia dels autors, i el nom de molts altres quadres importants, ens eren coneguts. Llibres d'art on hi havia reproduccions d'altres quadres, catàlegs d'exposicions, dominicals dels diaris amb presència de pintors o artistes en general, saber que a Barcelona hi ha el Museu Picasso amb quadres originals de l'autor... tot era poc per satisfer la curiositat d'alguns nens que s'havien entusiasmat amb les obres. La visita al museu Picasso, però, no era possible des de Tarragona; tres hores d'autobús, les vaig trobar excesives.

Van Gogh i Picasso van omplir el treball de l'aula durant cinc tardes, però un cop acabat el treball, i per petició dels nens, les reproduccions dels quadres es van quedar a l'aula fins a les vacances de Setmana Santa.

Ara fa un any d'aquell treball i els nens recorden perfectament els autors, els quadres i algunes de les explicacions. Van Gogh i Picasso són dos artistes coneguts i estimats pels nens i nenes d'aquell curs, i als pares, encara ara els sorprèn l'interès dels seus fills pel tema.

Un pintor a classe

Després d'haver treballat dos quadres de van Gogh i un de Picasso, els nens i nenes de la classe tenien informació diversa sobre tècniques, colors, pinzellades... Ja havien utilitzat pintura de dits amb anterioritat; havien experimentat el tacte de la pintura, però, a l'escola, no havien utilitzat mai pinzells.

Així és que se'm va ocórrer convidar un pintor de veritat a la classe. Amb l'ajuda de l'assesora de plàstica de l'escola, Maite Fonts, vam trobar el pintor i m'hi vaig posar en contacte. I tal dit tal fet. Àlvar Calvet, pintor i en l'actualitat professor de pintura a l'Escola d'Art de Reus, es va avenir a pintar un quadre a la classe davant dels nens.

A la classe vam preparar tots els estris que necessitaria el pintor. Vam comprar una tela i la vam investigar: era gran, amb marc de fusta i grapada per les vores. Per a molts era el primer cop que sentien parlar de teles i la primera vegada que en veien una de debò. Vam comprar una brotxa i tres pinzells de gruix diferent. També vam recollir botelles d'aigua buides, que vam tallar i vam convertir en pots de barreja. Les pintures, les portaria el mateix pintor; eren tints naturals.

I va arribar el gran dia. Al matí vam pujar a la classe i, després d'organitzar l'espai i treure les cadires i les taules al passadís, va arribar l'Àlvar i la Maite, que havia de fer d'ajudant.

L'Àlvar ens va dir «bon dia», tot deixant els estris damunt la taula. Es va posar una bata blanca, esquitxada de pintura, i es va posar a treballar sense més preàmbuls.

Portava unes boses amb pols de colors diferents, que va barrejar amb aigua dins dels pots que li havíem preparat. La barreja feia una olor molt forta, de vegades quasi era més una pudor.

Va agafar la tela i, després de mirar-la i comprovar que estigués a punt, la va estirar a terra i va començar a pintar. Primer va fer un requadre a la part inferior i el va omplir d'un color blavós; després va cobrir la tela amb un to verdós; seguidament amb una cullereta de plàstic va fer rascades sobre la tela de manera que es va emportar part de la pintura que acabava de posar. Va anar

El pintor va convidar els nens a ajudar-lo. Quan les pinzellades vermelles van aparèixer, la tela es va omplir de llum.

afegint colors i pinzellades, canviava de pinzells, s'aixecava, s'allunyava de la tela, barrejava més colors...

I mentrestant, els petits, anaven canviant de posició, ara estirats, ara asseguts, ara li miraven les mans, ara les expressions, de tant en tant algú s'aixecava per mirar-ho de més a prop...

Llavors el pintor, que no havia dit gairebé res durant tota l'estona, va convidar els nens a ajudar-lo. Tres voluntaris van posar tres pinzellades a l'obra. Estaven realment emocionats. Seguia treballant.

Ara es mostrava preocupat perquè el vermell no li sortia prou viu... Quan les pinzellades vermelles van aparèixer, la tela es va omplir de llum; el quadre va canviar espectacularment.

Fins al cap de vint minuts no van començar a arribar els pipís. Fins aleshores l'atenció havia estat molt bona. Vam deixar el pintor a la classe i vam anar a esmorzar al pati. Però al cap de deu minuts, ja tornàvem a ser a la classe. Estàvem tots plens de curiositat. El quadre era pràcticament acabat. La pintura era tendra; no es podia posar verticalment. Calia esperar que s'assequés.

L'Àlvar un cop acabada la feina es va mostrar més comunicatiu. Ens va explicar el títol: *Ordre natural, ordre artificial.* I va començar a recollir i netejar totes les eines. Un cop els pinzells estaven nets, l'Àlvar, ens va donar els colorants que li havien sobrat. Els crits no es feren esperar i els nens més atrevits se li van agafar a les cames. El clima va canviar: ara tots volien tocar i parlar amb el pintor i amb la Maite.

Després de donar-los les gràcies, els vam acomiadar.

A la tarda vaig preparar una mena de taller on hi cabien quatre nens. Els vaig donar pinzells, Din A3 i vam gastar els colorants que ens havien donat. Els nens van ocupar tot l'espai. La manera d'agafar el pinzell era ben bé la còpia de la posició de la mà de l'Àlvar. Ells sols s'organitzaven, ara un pinzell, ara més gruixut, ara la brotxa, ara una mica de verd... Jo només els vaig deixar les eines i el temps suficient per poder fer l'obra que volien.

Es van adonar que el paper era molt més fràgil que la tela, que els colors s'embruten si pintes sobre un altre color que no està sec, que cal temps per obtenir un resultat satisfactori, que hi havia nens que tenen una habilitat especial per combinar colors i formes, que si no vas amb compte la pintura taca i cal netejar-ho.

Per assecar els treballs els estiràvem a terra. A les cinc el terra de la classe era impracticable. Encara ara no entenc que no es trepitgés cap treball.

L'endemà el quadre estava sec. Havia quedat preciós i el vam penjar. Era el nostre quadre; havíem vist com havia nascut i això ens feia sentir la tela com a nostra de veritat.

Visita al Museu d'Art Modern de Tarragona

La mare d'un nen de la classe treballa al Museu d'Art Modern de Tarragona. La propera activitat estava decidida. Aniríem al Museu, un espai gran on hi ha obres d'art, escultures, pintures, ceràmica, dibuixos... penjades a la paret o exposades en vitrines perquè la gent les visiti.

Vaig parlar prèviament amb la Maite Fonts, l'assessora de plàstica, i amb la directora del Museu, senyora Ricomà.

Vam triar una obra de Gonzalo Lindín, en la qual el color és molt atractiu, com a centre de la visita. Ens van instal·lar l'obra en una de les sales, sota un llum i recolzada a terra. Als museus no està prevista la visita de nens tan petits i les instal·lacions són a l'alçada dels grans; això comporta situacions com la que va descriure en Miquel, en referir-se als bustos del passadís: «hem anat a una casa on hi havia pedres amb caps».

El dia de la visita, l'autobús ens va deixar a la cantonada del casc antic. M'acompanyava la Maite Fonts. Una filera de vint-i-quatre nens de parvulari 4 anys es va presentar a l'entrada del museu. Era la primera vegada que rebien nens de parvulari.

Després de la benvinguda, vam anar directes a la sala on hi havia el quadre que ens interessava. Mentre passàvem pels passadissos, ens adonàvem que l'espai era ampli, la il·luminació molt agradable i abundant, i que les vitrines i les parets eren plenes d'obres. En alguns quadres hi havia unes cordes vermelles que no t'hi deixaven apropar, i en algunes sales hi havia banquets i cadires.

La visita va durar deu minuts. De retorn a l'escola no parlaven de res més.

Cada cop em sembla més necessari treballar l'art a l'escola. Si pretenem que els nens reconeguin el llenguatge visual com a instrument de comunicació i representació, és del tot necessari fer que la producció artística s'apropi a les nostres aules.

Sovint ens hem queixat del gran buit artístic que ha sofert la nostra educació i de les dificultats que ens comporta entendre o acostar-nos a tal i tal obra. Activitats com les que us proposo volen un mínim de preparació, però les ensenyances que se n'aprenen ho superen en escreix. Potser només cal que se'ns acudeixin i que ens hi posem, per adonar-nos que la «lectura sensible del món visual ens permet experimentar el plaer sensorial».

M.B.

BEBETECA O QUAN LA LECTURA ÉS MIRAR I ESCOLTAR

MERCÈ ESCARDÓ

Uau!!!
Quines sensacions més noves i excitants estic experimentant!
De debò que és la primera vegada que em mosseguen. No, no us espanteu, no em fa mal, es tracta d'una mosssegada sense dents...
Com m'és de difícil d'explicar-vos-ho. Són tantes sensacions alhora!
Bufa! Aquesta sí que és una bona rebregada!
I ara, què més? li estic fent de coixí!
No, si no em queixo, de cop i volta m'ha envaït una pau i una dolçor indescriptibles, diria, diria... que se m'ha quedat adormit a sobre...

Us ho ha dit ell mateix, no cal que us espanteu, ningú l'està torturant. És només un llibre de roba que un petit lector està estrenant després d'endur-se'l en préstec gràcies al servei de la nostra Bebeteca. Molts dels més d'11.500 llibres que tenim a la biblioteca podrien explicar aventures de tots colors, olors i tractes. Alguns d'aquests llibres han estat a més de cent cases, quants de nosaltres podem dir el mateix?

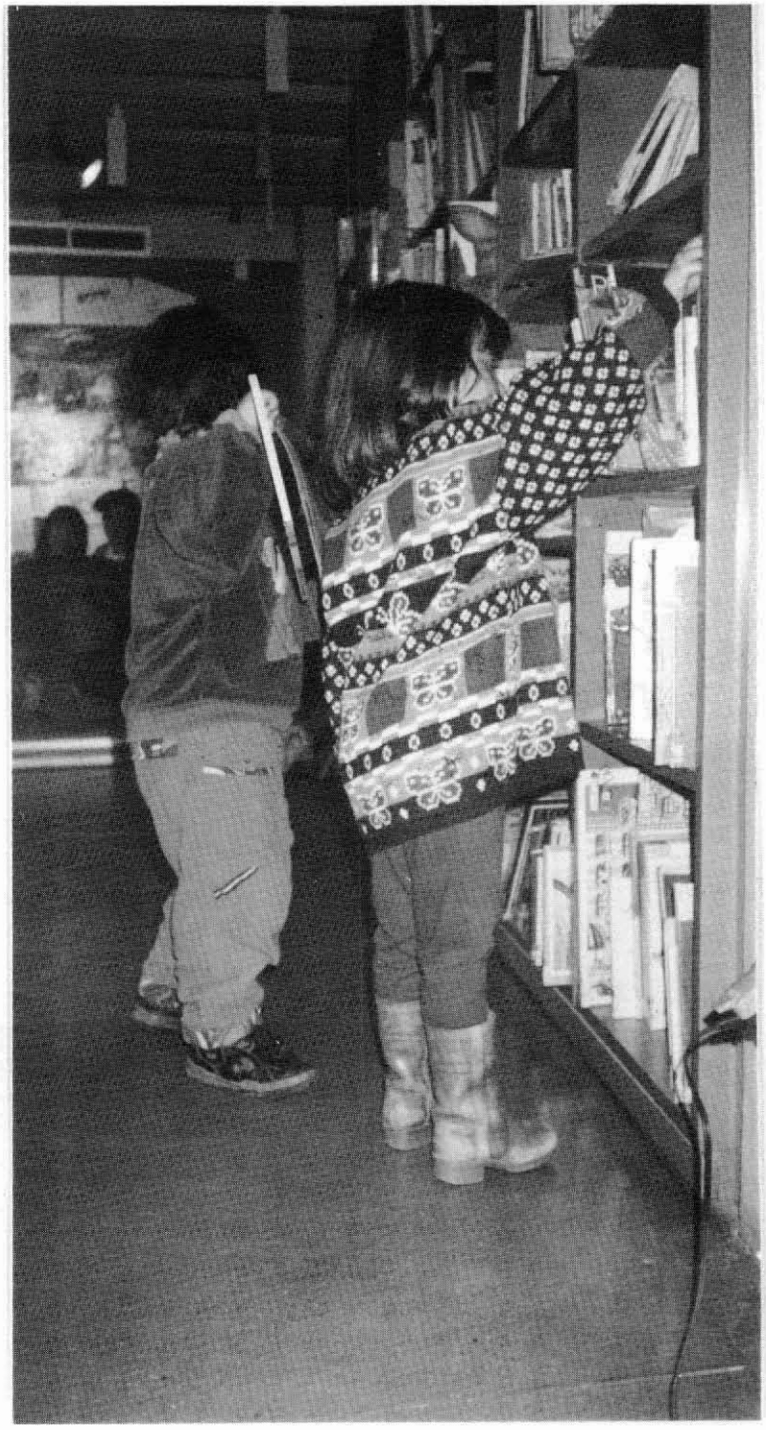

Els nostres lectors són, senzillament, nens i la biblioteca és un lloc màgic on, envoltats de llibres, viuen, somien, s'enamoren... creixen.

Des dels deu mesos els infants ja són capaços de reconèixer el llibre com a objecte diferenciat dels altres que tenen a l'abast.

Els han acaronat, mirat, llegit i alguns han estat guixats, estripats o han caigut a l'aigua; d'altres han estat mossegats per un gos o tallats amb tisores i han hagut de passar per la nostra «clínica», o han anat amb els diaris vells a fer pasta de paper, per ser, qui sap, una altra vegada llibre. Però és que passen molts nens per la nostra Biblioteca. Fins aquest moment n'han passat més de 250.000 que s'han endut 162.364 llibres en préstec. És clar que ara fa deu anys que es va inaugurar la biblioteca i el Follet va venir a viure-hi en enderrocar-li la llar on vivia, i en fa uns quants menys que vam descobrir la Bèstia, la que encomana ganes de llegir. I la Lluna, que bressola nens, i els seus *amics de nit* van buscar recer a ca nostra. També tenim la Rínxols que es va escapar del seu conte i a qui després va seguir el petit Bru (l'ós petit) i una mica més tard en Conti, el seu pare, però abans ens havia vingut a veure la Balena Rosa i... Però són tantes i tantes coses les que podria explicar-vos que, per no atabalar-vos, és millor que comenci pel començament.

El naixement públic de la Biblioteca de Can Butjosa va ser el 10 d'abril de l'any 1983; com tots els bebès, va tenir una gestació llarga i complicada. Per desgràcia, la mare naturalesa no té res a veure amb aquests naixements i les normes depenien fins ara, abans de la nova Llei de biblioteques, del pare (l'Ajuntament), les mares (la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Barcelona, les caixes d'estalvi) i de la família (Xarxa de Biblioteques) de la qual formarà part.

Abans del naixement es va preparar un conveni en el qual es va establir i assegurar el futur de la criatura, és a dir, qui en tindria cura i com la vetllarien el «pare» i la «mare» (en aquest cas, la Generalitat) per tal que anés creixent i fent-se gran.

Però la nostra biblioteca va néixer amb unes característiques molt especials: ella i unes quantes més (en total unes vint a tot Catalunya enfront de gairebé 300 de les altres), per més que vagin passant els anys, no deixaran mai de ser bebès i, com el nom indica, seran infantils per sempre més.

Els bibliotecaris que tenim la sort de treballar-hi sabem que els nostres petits lectors no són ni especialment intel·ligents ni tampoc cal que els tractem com a savis en potència. Són, senzillament, nens i la biblioteca és un lloc especial i màgic on, envoltats dels llibres, ells viuen, somien, s'enamoren... en definitiva, creixen.

Per aconseguir-ho es tracta que, a més de partir d'unes diferències externes evidents, com poden ser les cadires i les prestatgeries d'alçada adequada, i d'un fons triat a consciència per a ells, a més a més, el tractament que rebi aquest fons i les activitats que es facin per apropar-lo als infants –traient els

llibres de l'anonimat de les prestatgeries– facilitin aquest contacte màgic *entre els llibres i els petits lectors.*

Per tot això és molt important l'aspecte educatiu de la Biblioteca, que abarca tres aspectes essencials i diferenciats: el primer és el d'ajudar els infants a esdevenir bons lectors que sàpiguen triar les seves lectures i que en gaudeixin; el segon, que siguin alhora bons usuaris de biblioteca, que sàpiguen moure's amb facilitat i accedir a les memòries de la Biblioteca (els catàlegs); i el tercer és que, gairebé sense ni adonar-se'n, adquireixin uns hàbits de comportament molt específics, que els ajudaran a integrar-se al poble, al país, al món en el qual vivim.

Per tal d'aconseguir-los vam adonar-nos ja quasi des del començament que calia ampliar el marge d'edat a partir de la qual poguessin beneficiar-se dels serveis de la Biblioteca. Si bé per accedir a la sala de lectura no hi havia límit, per al préstec, l'edat per fer-se el carnet, més o menys estipulada, era als sis anys, ja que molts pares creien que com que els llibres van lligats a l'escola, abans d'aprendre a llegir no tenen cap raó d'existir a la vora dels seus fills i, per tant, no calia fer-los el carnet.

De mica en mica la barrera es va anant traslladant fins als quatre anys i, en alguns casos, més avall. I, quan començàvem a adonar-nos de la problemàtica del nen per accedir a una lectura lúdica, va arribar-nos una informació de com a França havien experimentat la lectura per a bebès i com estava més que comprovat que aquests, des dels 10 mesos, ja són capaços de reconèixer el llibre com a llibre i diferenciar-lo dels altres objectes i joguines que tenen al seu abast.

Encoratjats per aquesta informació vam decidir-nos a empaitar mares embarassades i comunicar-los el descobriment. Ho vam dur a terme una bona temporada, però la veritat és que els resultats no van ser gaire engrescadors. Les mares, tot i que algunes d'elles havien vingut a la biblioteca amb pneumàtic i tot a buscar llibres de noms per triar el del seu futur bebè (les biblioteques servim també per a això), arribat el moment adequat ja no recordaven el que els havíem explicat. Calia doncs buscar una altra manera d'informar-les.

Vam intensificar els nostres contactes amb les escoles bressol, però el problema continuava essent el mateix: molts pares creien que els dèiem bestieses:

–Vinga, donar-li un llibre... perquè el mossegui? Què m'has d'explicar, a mi?

El fet comprovat de com ajuda als infants haver tocat, jugat i fins i tot mossegat els llibres abans d'enfrontar-se a l'aprenentatge sovint dificultós de la lectura no era prou per fer-los entrar en raó. Llavors tot d'una se'ns va ocórrer buscar ajuda al CAP (Centre d'Atenció Primària).

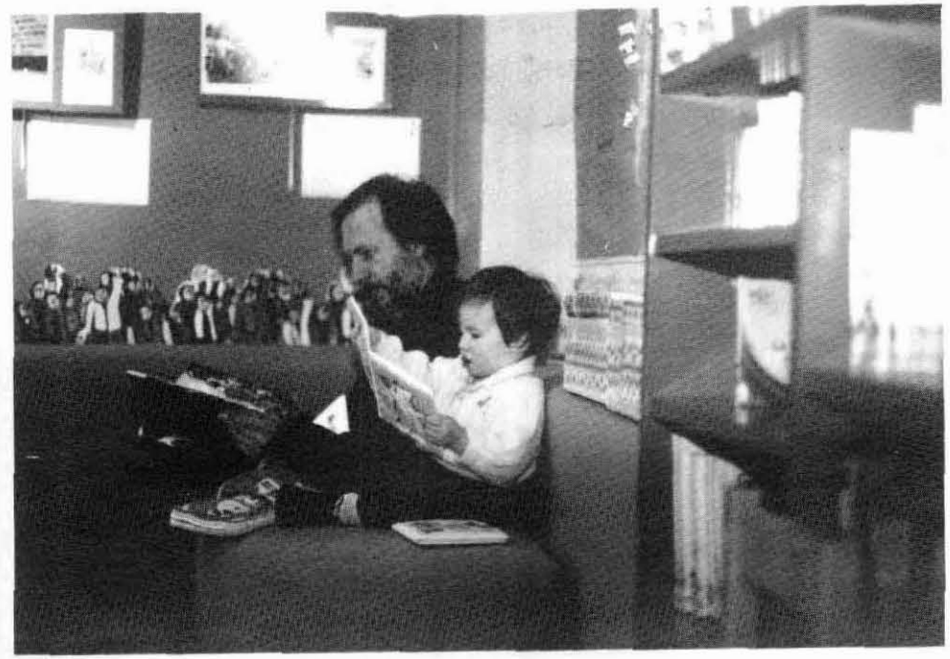

És un fet comprovat com ajuda als infants haver tocat, jugat i fins i tot mossegat els llibres abans d'enfrontar-se a l'aprenentatge sovint dificultós de la lectura.

Primer vam parlar-ne amb la comadrona, però ella ens va dir que la darrera vegada que veia les mares era quan els petits tenien a la vora d'un mes, i vam pensar que arribat el moment tampoc no ho recordarien.

Després ens vam dirigir a Pediatria i la doctora Carreras i les ATS del Servei, en especial la Guillermina, es van entusiasmar per la idea. Si elles els explicaven com havien d'alimentar-los i tenir-ne cura, van veure que el desenvolupament de les seves capacitats intel·lectuals també entrava dins del seu camp d'acció. Vam començar llavors a pensar quina seria la millor manera d'explicar-los-ho.

Vam encarregar un pòster a la il·lustradora Gemma Sales en què un bebè somrient demanés: «M'expliques un conte?» I també el disseny d'un logo en què es veiés un papà i una mamà que llegien un conte al seu fill (tots dos a la mateixa alçada). També va fer-nos un paper de carta especial, en la qual vam escriure un text de felicitació per als pares, alhora que els explicàvem com era d'important el contacte del seu bebè amb els llibres i el fet que li expliquessin contes. Vam dur tot aquest material (pòster i carta) al CAP juntament amb una revista *Picotí*, adreçada als més menuts, que feia poc que l'editorial Milan havia tret al mercat i amb la qual, molt amablement, ens havia obsequiat per tal de difondre-la. Tot això passava al maig de 1991.

Ara, gairebé dos anys després d'aquesta inauguració oficial del Servei de Bebeteca, hem organitzat dues xerrades amb dues especialistes en això d'explicar contes als menuts, la Roser Ros i la Catalina Valriu, que van xerrar amb pares i mares per tal d'engrescar-los i donar-los una empenta. També vam convidar les mestres de les escoles bressol perquè ensenyessin als pares com ho feien elles, a les seves escoles, i fem, periòdicament, exposicions i llistes dels llibres més apropiats que van sortint al mercat. El nombre de carnets ha anat creixent: ara en aquest moment en tenim 32 que no arriben als quatre anys (quan els fan compten ja com a infants), però han passat, comptant aquests, 87 bebès per aquest servei especial de la nostra Biblioteca. Juntament amb els seus pares –és clar, no sóm cap guarderia– comparteixen el mateix espai que tots els altres més de 2.500 lectors de totes les edats amb els quals tenim la sort de compartir la nostra activa i juganera Biblioteca.

I ara ja és ben normal que un pare o una mare amb un petit que encara va en cotxet vinguin i diguin:

–Hem anat a revisió al pediatre i ens han explicat que...

I també que els lectors habituals de la Biblioteca, sense dir-s'ho, apuntin els germans, els nebots... cada vegada més aviat. Així, de moment, el rècord el té en Xavier, que tenia tan sols tres setmanes quan es va fer el carnet! i qui sap on arribarem quan siguin els nostres lectors els que vinguin a fer el carnet als seus propis fills!

Ara que ja sabeu pas a pas el començament d'aquest servei nou i especial, ara potser us agradaria conèixer quines són les activitats específiques que fem per a aquests usuaris, o quins són els seus llibres preferits, però em sembla que serà millor deixar-ho per un altre dia i, si no podeu esperar-vos a què jo us ho expliqui, és molt fàcil: qualsevol dia a qualsevol hora passeu per casa nostra i ho veieu directament, us sembla bé? doncs...

Fins aviat!

M.E.

Notícies d'última hora:

- Ja hem batut el rècord d'en Xavier! A l'Oriol, li vam fer el carnet de préstec l'endemà de néixer i el va estrenar amb una cassette de cançons de bressol.
- La Marta ha sortit del servei de Bebeteca i ha passat a ser una lectora més de la nostra biblioteca amb el bagatge de més de 140 llibres mirats i escoltats, a casa seva, gràcies al seu carnet, i als seus pares, és clar!

El nostre horari és el següent:
Dimarts i dissabte de 10 a 1 h del matí.
Dilluns, dimecres, dijous i divendres, de 4 a 8 h del vespre.
Dimarts, de 4 a 6 h de la tarda i alguns, de 6 a 8 h activitats programades o esporàdiques.

La nostra adreça:
c/ la Salut, 52-54.
08150 Parets del Vallès
Tel.: 562 23 53

LA INFÀNCIA ALS MITJANS DE COMUNICACIÓ

El Col·legi de Periodistes de Catalunya organitzà, a final de l'any passat, una jornada de reflexió entorn del tractament informatiu que rep la infància als mitjans de comunicació. L'espiral de sensacionalisme que envaeix les informacions periodístiques, en la qual les «desgràcies» de la població infantil són un dels temes predilectes, motivà, segons Ignasi Riera –coordinador de la *Jornada*–, el plantejament d'aquest tema de treball i reflexió. La *Jornada*, organitzada en forma de taules rodones i debats, comptà amb el punt de vista dels professionals dels mitjans informatius, dels professionals que treballen en l'atenció a la infància, de juristes i polítics.

PURI BINIÉS

La primera taula rodona, dedicada als mitjans de comunicació, va ser presentada per Montserrat Sintas, cap de premsa de Càritas Diocesana, per a qui «el nen continua sent la víctima propiciatòria de la irresponsabilitat de molts mitjans. Els mitjans s'atreveixen amb els nens perquè saben que no tenen possibilitat de defensar-se ni capacitat de resposta. Transgredeixen els seus drets a la intimitat, perquè pensen que no tenen drets. Res detura aquesta cursa irrefrenable cap al suïcidi moral: ni les protestes, ni les reflexions ben argumentades, ni els codis d'ètica, per cert, vulnerats instants després de ser signats.»

Els professionals dels mitjans informatius convidats a la *Jornada* ratificaren en els seus parlaments aquesta visió pessimista entorn del tema. Joan Barril,

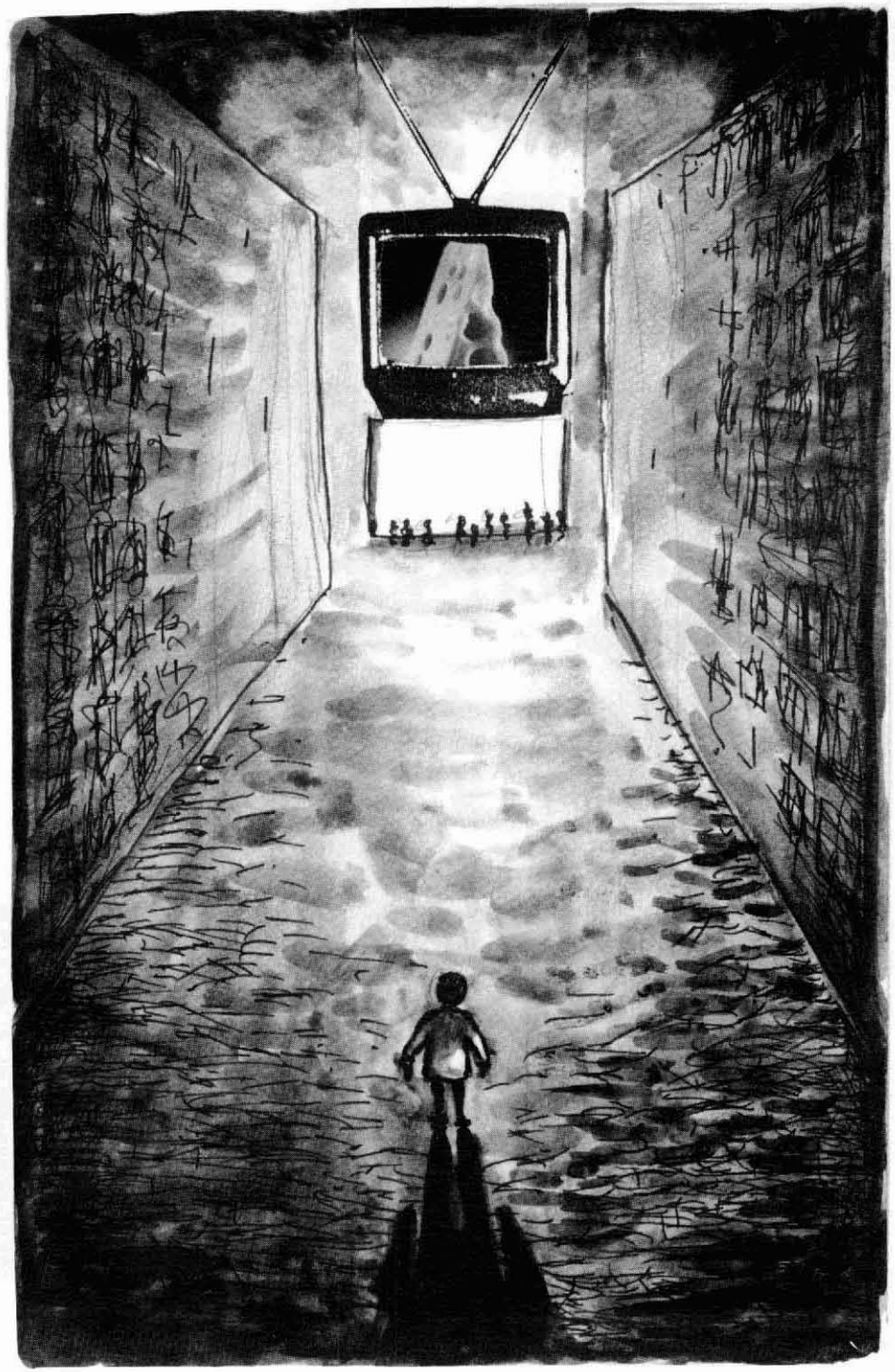

L'escola, la família i els mitjans de comunicació són els tres factors de major influència en la formació dels nens.

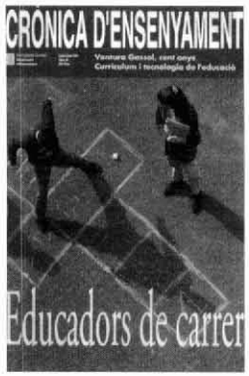

CRÒNICA D'ENSENYAMENT

una eina per a mestres i educadors

Nova adreça: Urgell, 240, 7é D 08036 Barcelona
Tel: 410 02 81 Fax: 321 81 17

coordinador de la Secció d'Opinió de *La Vanguardia*, afirmà que «pel creixement de l'audiència es justifica tot». Lamentà profundament que la televisió pública hagi incorporat al seu funcionament els mateixos esquemes que les televisions privades, que valoren exclusivament els guanys econòmics i l'augment d'audiència. «La televisió pública ja no creu que té un servei públic per fer Jo reivindico una televisió pública deficitària, però bona». Montserrat Minobis, periodista de RNE a Catalunya, secundant les paraules de Joan Barril, afirmà que «els mitjans públics de comunicació han renunciat a fer el seu paper de servei públic, que és vetllar per la qualitat informativa i de programació». Per la seva banda Julia Otero, actualment periodista d'Onda Cero, tan pessimista com els altres («som només a la primera generació del *reality show* [...] no es compliran els codis deontològics, qui se'ls salti aconseguirà més audiència, més tirada...»), manifestà però que «ningú no és innocent, ni el professional ni el televident». La darrera periodista convidada, Milagros Pérez Oliva, del diari *El País*, manifestà que «aquesta espiral de sensacionalisme, que afecta tots els mitjans i que és conseqüència de la guerra per les audiències, només podrà deturar-se si s'hi produeix una forta resposta social en contra. El fenomen transcendeix ja la capacitat dels mateixos periodistes». Milagros P. Oliva assenyalà també com a treball urgent per als educadors «ensenyar des de les escoles a descodificar els missatges dels *mass media*».

Programar amb criteri educatiu

En aquesta mateixa taula, Carme Miquel convidada no estrictament com a mestra, sinó com a mestra de la tristament famosa població d'Alcàsser, denuncià el setge informatiu que patiren els nois i noies d'aquesta localitat, la transformació en espectacle públic del dolor privat, la manipulació informativa d'alguns mitjans. Segons Carme Miquel, l'actual televisió dóna als nens una visió distorsionada de la realitat, i banalitza i trivialitza determinats fets, en suplantar la funció de la justícia, de la investigació policial..., alhora que transmet constantment valors negatius, com és l'ús de la violència. «Els programadors haurien de treballar amb criteris educatius», afirmà Carme Miquel, per a qui la família, l'escola i els mitjans informatius són els tres factors de major influència en la formació dels nens. «Els responsables polítics», assenyalà la mestra d'Alcàsser, «haurien de plantejar la coordinació en la tasca educativa d'aquests tres factors». Carme Miquel finalitzà la seva intervenció reivindicant, des d'una postura laica, «una moral pública, una ètica social, i que els professionals que tenen una transcendència pública pel seu treball apliquin aquesta moral».

La segona taula rodona d'aquesta *Jornada* fou presentada per Victòria Camps, catedràtica d'ètica i senadora, que informà de la creació al Senat d'una comissió per estudiar la incidència de la televisió en qüestions educatives i culturals, com també la possible violació dels drets humans dels infants en el trac-

tament informatiu. Joan Batlle, com a representant de Movibaix, entitat de lleure infantil i juvenil, criticà l'escassa atenció que mereix la realitat global de la infància per als mitjans d'informació, «els únics que tenen en compte la infància com a fet social important són els anunciants». Per a Joan Batlle «respectar els drets dels infants vol dir satisfer les seves necessitats». Els entorns del lleure i l'educació, part molt important de la vida dels nens, són ignorats pels mitjans i això comporta un sentiment de fracàs: «si la infància no surt als mitjans, la infància no és reconeguda ni respectada». Berta Boadas, en representació de Creu Roja i Càritas, demanà als mitjans de comunicació «que valorin en les seves informacions la transcendència dels fets, que analitzin les causes». Per a Berta Boadas «un altre tipus de maltractament a la infància és no oferir, per omissió, una atenció suficient», i aquí parlà no solament dels mitjans informatius, sinó també de les institucions, dels recursos que calen per als infants i per a les seves famílies. Per la seva banda, Carlos López-Muñiz, magistrat-jutge del Jutjat de Primera Instància núm. 28 de Madrid, que va suspendre l'emissió d'un programa televisiu que podia perjudicar el dret a la intimitat d'un menor, parlà de les limitacions establertes a la Constitució davant el dret fonamental a la informació. La protecció de la infància i la joventut és un d'aquests límits constitucionals encara, però, sense una regulació explícita, amb la qual cosa «som els jutges els que hem d'arbitrar; se'ns imposa una tasca veritablement difícil, més d'acord amb el nostre criteri que amb la norma establerta». Ester Mallas, cap del Programa d'atenció a la infància i adolescència de l'Ajuntament de Barcelona, concluí aquesta segona taula rodona demanant una legislació per a la defensa dels drets dels nens («per si fallen els codis deontològics»), i també la col·laboració i el diàleg entre els professionals dels mitjans informatius i els professionals que es dediquen a l'atenció a la infància per elaborar una normativa sobre el tractament de la infància als mitjans. «La protecció dels drets dels infants és un deure de tots», afirmà Ester Mallas.

Una llei per a la infància

A la tercera taula rodona, dedicada a les polítiques per a la infància, es va fer pública, per part de les diferents institucions representades (Parlament de Catalunya, Govern català i Govern central), la propera presentació d'una Llei sobre la infància, que segueixi les directrius de la Convenció sobre els drets del nen, adoptada per l'Assemblea General de les Nacions Unides el 20 de novembre de 1989. Rosa Barenys, diputada al Parlament de Catalunya, destacà l'aprovació pel Parlament de dues resolucions sobre la protecció de la infància davant els missatges televisius. La diputada catalana demanà també la creació de la figura del defensor dels drets dels infants. Per la seva banda, Jordi Cots, advocat de la Fundació per a la Infància, assenyalà que «a la nostra societat falta sensibilitat col·lectiva sobre l'infant, sobre el seu coneixement [...]; només serà eficaç una política global que inclogui els tres poders: legislatiu, jurídic i executiu». Jordi Cots manifestà també que «parlar dels maltractaments dels infants és parlar de la criança de la infància». En aquest mateix sentit, Carme Dròpez, directora general de l'Atenció a la Infància, assenyalà que «s'ha de protegir els nens protegint la família» i que «l'assignatura pendent de tots els governs en l'atenció a la infància és precisament la prevenció, el suport a tota la infància, no solament a la infància amb risc, i per endavant el suport a les famílies». Carme Dròpez assenyalà també que la contraposició *protecció de la infància/llibertat d'expressió* «és una disjuntiva falsa. Hem de trobar un equilibri; la necessitat és al carrer». Carlos Jiménez Villarejo, fiscal en cap del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, definí el tema de la infància com a «tema d'una gran hipocresia social». Quant a la utilització dels nens als spots publicitaris, informà de la iniciativa judicial segons la qual en l'actualitat els pares del menor han de fer arribat al jutjat el seu consentiment per a la participació del nen a un determinat anunci, com també de la voluntat de portar un control sobre el destí dels diners que la família rep pel treball del nen. Jiménez Villarejo denuncià que moltes gravacions es fan dins l'horari escolar i apuntà un «podria plantejar-se que no s'utilitzés els nens a la publicitat». Quant al tractament informatiu que rep la infància als *mass media*, manifestà el següent: «S'ha d'obstaculitzar i s'ha d'intervenir quan la llibertat d'informació pot danyar un menor. Falta una consciència seriosa als mitjans informatius sobre aquest problema. L'exercici responsable de la professió no comporta una disminució de la llibertat d'informació». Per a Jiménez Villarejo, darrera tot això hi ha «interessos d'audiència, econòmics, el *morbo* subministra una elevada audiència».

A l'acte de cloenda, hi participaren M. Teresa Arqué, diputada-presidenta de l'Àrea de Serveis Socials de la Diputació de Barcelona, que assenyalà la necessitat urgent d'una «coordinació entre escola, família i mitjans de comunicació en defensa dels drets dels nens», i Antoni Comas, conseller de Benestar Social, per a qui «s'ha d'acabar amb el mite de la llibertat d'expressió portada al seu extrem; les lleis, en aquest sentit, no arreglaran mai les coses, és un qüestió de sensibilitat i d'un estat d'opinió que hem d'anar creant entre tots». Per finalitzar, Cristina Alberdi, ministra d'Afers Socials, destacà la necessitat d'una comptabilitat entre llibertat d'expressió i drets del menor. Per a Cristina Alberdi «s'ha de protegir la infància perquè està en permanent desenvolupament personal».

Durant els diferents debats que s'obriren al llarg de la *Jornada*, s'apuntà des del públic la necessitat de crear una nova figura professional, la de l'«educomunicador», plantejada per la UNESCO, com a evidència del poder educatiu que tenen els mitjans de comunicació. També s'insistí en diverses ocasions sobre la debilitat de la nostra legislació per aconseguir una acció efectiva pel que fa a la protecció de la infància.

P.B.
Periodista

Propostes per a la renovació de l'ensenyament

COL·LECCIÓ GUIX

•A L'ESCOLA AMB EL COS
Moviment de Cooperació Educativa
111 pàg. (2a edició)
PVP 1.100 ptes.

•UNA CAPSETA BLANCA QUE S'OBRE I NO ES TANCA
Montserrat Correig / Laura Cugat
M. Dolors Rius
112 pàg. (5a edició)
PVP 1.100 ptes.

•CONTES PER FER I REFER /
RECURSOS PER A LA CREATIVITAT
D. Badia / N. Vilà / M. Vilà
96 pàg. (5a edició)
PVP 1.100 ptes.

•TU-RU-RUT /
CANÇONS PER A NOIS I NOIES
(3 A 14 ANYS)
J. Danés /M. T. Giménez /
T. Giménez / M. A. Guardiet /
G. Sampere
95 pàg. (3a edició)
PVP 1.000 ptes.

•TU-RU-RUT (CASSETTE) /
CANÇONS PER A NOIS I NOIES
(3 A 14 ANYS)
(3a edició)
PVP 1.000 ptes.

COL·LECCIÓ INSTRUMENTS

•101 JOCS /
JOCS NO COMPETITIUS
Rosa M. Guitart
80 pàg. (7a edició)
PVP 1.100 ptes.

•11 PROPOSTES PER A L'EDUCACIÓ FÍSICA
Jaume Bantulà / Conxita Busto /
Marta Carranza
83 pàg.
PVP 1.100 ptes.

COL·LECCIÓ PUNT I SEGUIT

•AI, QUIN RIURE! /
RECULL DE CONTES HUMORÍSTICS
Grup Cocabamba
71 pàg.
PVP 1.100 ptes.

•SOCA-TIRA / PSICOMOTRICITAT, DINÀMICA I DANSA A L'ESCOLA
M. Anton / M. Barbal / P. Godall /
J.Segarra
93 pàg.
PVP 1.200 ptes.

COL·LECCIÓ EL LLAPIS

•RACONS D'ACTIVITAT A L'ESCOLA BRESSOL I PARVULARI
M. José Laguía / Cinta Vidal
95 pàg. (2a edició)
PVP 1.200 ptes.

•COLÒNIES ESCOLARS /
ORGANITZACIÓ, ACTIVITATS I RECURSOS
Artur Parcerisa
95 pàg.
PVP 1.200 ptes.

•ENSENYAR LLENGUA
Daniel Cassany / Marta Luna /
Glòria Sanz
560 pàg.
PVP 3.500 ptes.

COL·LECCIÓ OLLA DE GRILLS

Cançons i danses per celebrar les festes.
Cassette + guia: PVP 1.391 ptes.
cada títol

•EL CARNAVAL

•SANT JORDI I FESTES DE PRIMAVERA

•SANT JOAN I FESTES MAJORS

•LA CASTANYADA

•NADAL I REIS

COL·LECCIÓ MIE. MATERIALS PER A LA INNOVACIÓ EDUCATIVA

•PEDAGOGIA DE LA SEXUALITAT
Pere Font
(Coedició amb l'ICE de la Universitat de Barcelona)
167 pàg.
PVP 1.550 ptes.

GRAÓ EDITORIAL

Art, 81 - 08041 Barcelona

Sol·liciteu catàleg al telèfon (93) 435 23 11

L'AFECTIVITAT A LA FAMÍLIA I L'ESCOLA

El cultiu de la personalitat i l'establiment de lligams afectius sans i profunds del nen amb els seus protectors són la millor manera de promocionar-ne la salut i el desenvolupament integral. L'educació per a la salut es desnaturalitza si prèviament els pares i els mestres no demostren, amb el seu comportament concret, que respecten i comprenen els sentiments dels nens. Un nen solament viurà alegre, feliç i sa, si se sent estimat.

AMADO BENITO DE LA IGLESIA

> Comença a somriure, petitó, aquell a qui els pares no somriuen, no gaudirà de la taula dels déus ni del tàlam de les deesses.
>
> VIRGILI, *Èglogа IV*

El principi sisè de la *Declaració dels drets del nen* diu: «Al nen, per al desenvolupament total i harmoniós de la seva personalitat, li cal amor i comprensió. Sempre que sigui possible haurà de créixer sota la cura i la responsabilitat dels seus pares i, si més no, en ambients d'afecte i de seguretat moral i material [...]» Totalment d'acord. En primer lloc els pares i les mares, després

Cap recurs didàctic no pot satisfer la necessitat que té un nen de sentir-se estimat.

DACS ®

La comunicació mitjançant el color.

COLORS A LA CERA • TÉMPERAS
PINTURA A DIT • KITS REGAL • PLASTIFIXADOR

La marca DACS ofereix la més amplia gamma de colors per pintar, adreçats als nens en totes les seves activitats escolars i lúdiques.

Els colors DACS compleixen amb les normes de seguretat que la Comunitat Europea exigeix per a les pintures infantils, tot utilitzant en les seves presentacions el logotip CE.

Demani'ns el catàleg de productes.
Les primeres 150 cartes rebran un lot de prova de franc.

FABRICATS Y DISTRIBUITS PER: COLORES FINOS ROSAL S/A

C/. Sant Gervasi Cassoles, 75 • Tel. (343) 417 84 75 • Fax (343) 417 18 02
08022 BARCELONA (Spain)

l'escola. L'escola infantil no pot substituir els pares. Independentment de l'objectivitat i de l'interès de les fonamentacions científico-tècniques, dels continguts, de les propostes metodològiques, dels models didàctics i de les tècniques d'intervenció que trobem en les Orientacions per a la programació de l'educació per a la salut en l'escola infantil (*Cajas Rojas*, MEC), hi ha una qüestió prèvia fonamental i que no pot ser ensenyada: l'amor als nens. Cap recurs didàctic no pot satisfer la necessitat que té un nen de sentir-se estimat. Als nens, se'ls estima o no. L'afecte que es té per un infant, la tendresa que ens inspira no es comprèn ni psicològicament ni científicament; és, com diu J. Rof Carballo, quelcom que ens remet al Ser: «és una realitat ontològica que fa referència a aquest substrat misteriós que els homes obliden i que, sovint, tot irritats per no comprendre-ho, substitueixen amb conceptes i experiències científiques.»

Una relació afectiva sana i profunda amb l'educand és prèvia a qualsevol ensenyança d'educació per a la salut.

Primerament els pares

Els pares esdevenen l'epicentre del desenvolupament integral del nen. Ells són els primers que han d'establir aquesta relació afectiva potenciadora de la salut integral del fill. La conducta dels infants en el món, la seva percepció de la realitat i les seves representacions de l'entorn més proper estaran condicionades per aquestes primeres experiències afectives que li proporcionen el clima familiar. Per aconseguir una relació afectiva satisfactòria, no n'hi ha prou amb proporcionar al nen una alimentació sana i equilibrada, com també una llar càlida i habitable. A més a més de proveir aquestes necessitats biològiques, li caldrà la tendresa, el caliu i la presència constant que proporciona seguretat i confiança. Satisfer, en poques paraules, la necessitat de sentir-nos estimats.

Ho aconsegueixen, realment, els pares? Algunes persones pensaran que els fills i els pares s'estimen recíprocament de manera natural. Fins a cert punt. Aquest «amor» instintiu biològic desapareix a poc a poc i s'extingeix si no es potencia i practica en cada acció concreta. Preparar-los el biberó o guanyar diners perquè els el preparin és important i necessari, però no és suficient. És totalment imprescindible, al mateix temps, parlar amb ells, fer-los carícies, somriure'ls, estar atents a les seves demandes, jugar-hi, gaudir-ne i, per què no, empipar-s'hi. Els pares i les mares no són perfectes. Tanmateix, si llegim les notícies dels diaris sobre els maltractaments a la infància, hom té la sensació que els microbis, els virus i els gèrmens no són els únics factors que amenacen la salut dels nens. Els pares durs, els padrastres que maltracten llurs fillastres, els que són indiferents i insensibles a les angoixes dels seus fills, els que són invisibles i desapareixen i no saben quan tornaran... no poden, amb aquests comportaments, satisfer les necessitats afectives dels seus fills. La

manca d'atenció, d'estimació, de respecte i de tracte estimulant de l'autonomia personal, de confiança en un mateix i de seguretat conduiran el nen a la soledat i a la malaltia. Sobre les nenes i els nens abandonats i maltractats pels seus pares, A. Gala escriu: «si la soledat embrutés, no hi hauria prou aigua en el món per netejar un nen. Si algú pogués morir de soledat, pocs nens sobreviurien.»

Els nens i les nenes, des de petitets, necessiten i volen jugar amb els seus pares. Tot i així, els nens espanyols, segons els darrers estudis estadístics, es troben sols i enyoren les relacions familiars. Un infant que s'adona que a casa seva no és estimat i respectat, que no és feliç amb els seus i que li manquen els lligams afectius profunds i positius amb la mare, el pare o una altra persona que en tingui cura, no estarà motivat ni interessat per la lliçó escolar. Qualsevol disciplina i qualsevol art comença massa aviat. El nen és un projecte que s'inicia des del naixement. En les seves primeres setmanes ja aprèn de les seves experiències: de les seqüències complexes d'interaccions respecte als educadors i protectors. Si el nen, per falta d'amor patern, no viu un desenvolupament complet abans d'anar a l'escola, romandrà trist i solitari.

Després, l'escola

L'escola no és un substitut dels pares. És una ampliació dels espais afectius. I, de vegades, per als infants colpejats i maltractas a casa seva, és un lloc segur i càlid que els fa recuperar el somriure i les ganes de viure. Els mestres, doncs, no poden oblidar que, a l'escola, els nens i les nenes també necessiten sentir-se estimats. Si volem potenciar les àmsies de coneixement, d'investigació i de tempteig experimental que caracteritzen els nens d'aquestes edats i fer realment educació per a la salut, primerament s'haurà de demostrar que se'ls estima. E. Freinet deia que per arribar al cap d'un nen cal passar abans pel seu cor. La classe no pot ser un lloc fred, estèril i academicista, sinó un univers educatiu que reanimi el cor dels nens, els quals, efectivament, senten una necessitat innata d'intel·ligència i coneixement, però sobretot d'amistat i tendresa. Compte amb els programes exclusivament «escolars»! La confiança és l'ingredient més important del clima de seguretat psicològica. El nen ha de sentir que els mestres l'estimen: ha de veure una persona en la qual confiar. Aquest sentiment és la base de l'autoestima. Necessita sentir que té quelcom per oferir als altres. Que existeixen altres persones, que no són els seus pares, que l'aprecien, el respecten i permeten que ell sigui l'amo dels seus sentiments.

En primer terme, una vida emocional sana; després, mecànica instrumental/formació. L'escola, sovint amb més freqüència de la que els adults pensen, producte del seu afany d'ensinistrament, provoca en els nens i les nenes intenses commocions emocionals molt poc saludables. Si el mestre, prèviament no ha acceptat de manera comprensiva els sentiments dels infants i no ha aconseguit transmetre'ls estima, tendresa i amor, l'acte educatiu es desnaturalitza. El cor dels infants no entén de rigor, seriositat i coneixements científics.

L'escola ha de crear una atmosfera humana que protegeixi, doni seguretat i suport al desenvolupament integral del nen. Ha d'organitzar activitats escolars que li resultin agradables i, sobretot, ha d'evitar la mala adaptació escolar, quasi sempre producte dels canvis bruscos en les formes de criança i en els estils de relació familiar que, per al nen, impliquen la integració en un nou grup social. Per tot això és important que l'escola no sigui una illa incomunicada, allunyada de la casa dels pares. Les nenes i els nens han de veure i sentir que els seus pares formen part de l'escola, s'interessen pel que s'hi fa i participen activament en la construcció de l'univers educatiu on ells alleugereixen la seva soledat. Només així podran comprendre que l'escola no és un substitut dels seus pares, sinó una oportunitat de poder establir noves relacions afectives i d'aprendre noves coses tot passant-s'ho bé. Un lloc ideal per a la interacció educativa amb els pares i les mares. Un lloc de trobada on els pares i mares i els mestres, tot complementant-se, aprenen a educar, a respectar i a estimar els nens.

Aprendre a estimar els nens no és un qüestió de predisposició genètica, sinó de l'art de la convivència. Ens adonarem que el gran mal (la malaltia més greu) d'un infant –fill o alumne– és sentir-se sol? Podrem aconseguir que els nens se sentin estimats? No els prenguem la infància.

Qui no ha estat mai un nen, difícilment es convertirà mai en un home.
HÖLDERLIN

A.B. de la I.

Traducció: Anna Jané.

RUMPELSTILTSKIN

ROSER ROS i VILANOVA

Un bon dia, una menuda entra d'una revolada a la classe i intenta explicar que, gràcies a un seu veí, ha trobat la pista d'un altre personatge menut; és tanta la seva excitació que el grup sencer li ha de fer repetir les coses una i altra vegada per tal d'aclarir-se ells mateixos... Però, un cop ordenades les informacions, sembla ser que sí, que es troben davant d'un exemplar de goblin *(mena d'ésser d'aspecte esquifit i expressió maligna, brut i relliscós, astut i tortuós; segons diuen, els de la seva mena varen néixer en una esquerda dels Pirineus, lloc on encara tenen l'habitatge). Hi ha un aspecte dels seus costums que deixa el grup garratibat: sembla ser que rapinyen nounats, els petrifiquen i els converteixen en gàrgoles. Per tal de tranquil·litzar els ànims, la mestra proposa que el veí de la companya de classe que els ha proporcionat totes les dades vingui una tarda i els expliqui el conte d'un goblin:*

UNA VEGADA hi havia un moliner que tenia una filla molt formosa. Tan joiós n'estava que, un dia, digué al rei que la seva filla sabia tant de filar que convertia la palla en or. En sentir allò, el rei, que era molt avariciós, digué al moliner que li dugués a la filla.

Quan la noia arribà al palau, el rei la condueix a una cambra plena de palla fins al sostre, li porta filosa i fus i li diu:

–Abans de demà tota aquesta palla s'haurà hagut de convertir en or. Si no ho fas així et faré matar sense compassió.

La noia tot era dir al rei que ella, allò, no ho sabia fer, que mai se n'havia vist de tan fresques, però ningú no se la va escoltar i la tancaren a la cambra tota sola.

Mentre la noia es lamentava de la seva mala sort, compareix un homenet que li diu:

–Bon dia noia, per què plores?

–Vegeu, haig de filar tota aquesta palla i convertir-la en or abans de demà i no sé com fer-ho perquè jo no sóc cap fada.

–Si ho faig per tu, què em donaràs a canvi del meu treball?

–Doncs..., el meu collaret!

–Fet!

L'homenet pren el collaret de la fadrina, es posa a treballar i al cap d'un moment tot era or.

Quan el rei anà a veure el treball i veié tot aquell or, es quedà meravellat, però com que la seva cobdícia no tenia aturador, s'emportà la noia cap a una altra cambra, més gran que l'anterior, i li manà que filés tota la nit.

La noia recomença les lamentacions i entra de nou l'homenet i li diu:

–Què em donaràs si torno en or tota aquella palla?

–...el meu anell!!

–Fet!

L'homenet pren l'anell de la mossa, es posa a treballar i al cap d'un moment tot era or.

El rei, en veure tot allò, se n'alegrà qui-sap-lo i, agafant la noia, la conduí a una altra cambra, més gran que les anteriors, també tota plena de palla fins dalt i li diu:

–Mira, si files tota la nit i tornes tota aquesta palla en or, et prometo que em casaré amb tu.

Encara no havia marxat el rei, que s'hi presenta l'homenet i li fa:

–Què em donaràs ara per la meva feina?

–No res no et donarè –li va fer ella– Perquè, el que és ara, no res no tinc.

–Bé, puc esperar. Promet-me que em donaràs el teu primer fill –i sense donar-li temps a pensar si acceptava o no aquella mena de tracte, l'homenet es posà a la feina i amb tanta rapidesa ho féu que aviat tot aquell bé de Déu de palla s'era convertit en or.

Quan el rei ho comprovà l'endemà al matí, es casà amb la filla del moliner.

I d'aquella unió en nasqué un vailet, que tot seguit fou reclamat per l'homenet.

Per tal de distreure el voler d'aquella criatura estranya i estalviar-se, així, d'haver-li de donar el seu fillet estimat, la reina li va oferir tota mena de tresors i riqueses. Però l'homenet era inflexible: ell volia allò que li havia estat promès. I ella vinga inventar excuses per mirar de fer córrer el temps, perquè si bé reconeixia el dret de l'homenet a exigir que li fos donat allò que se li havia promés, també es creia amb tot el dret de no donar-li l'infantó.

Tip i cuit de tanta trigança, l'homenet va donar-li tres dies de coll durant els quals ella hauria d'aconseguir endevinar-li el nom, i si això passava quedaria alliberada de l'obligació que tenia amb ell.

No cal dir que la reina va manar que tothom del palau fes memòria de tots els noms que sabia per tal de poder-los presentar a l'homenet, cosa que féu la primera i la segona nit quan aquest es presetà a la seva cambra. Però cap nom per estrafolari que fos semblava ser el d'aquell endiastrat personatge.

En ser el tercer dia, va arribar a palau un dels missatgers que la reina havia enviat per tot el seu reialme a recollir noms, el qual li digué:

–Aquesta nit passada he vist un homenet molt estrany que saltava al voltant d'un foc tot dient:

Avui guiso, però demà
tot això ja no em caldrà:
puix que ja podré menjar
un minyó. Que bo serà!
N'és el fill de la regina
qui tot el dia barrina:
–Quin deu ser el seu nom, quin?
Saps quin és? Rumpelstiltskin!

En sentir allò, la reina es considerà salvada. Aquell era el nom que buscava!

Tan bon punt l'homenet entra a la cambra, fa l'ullet a la reina i li diu amb un somriure burleta:

–I bé, reineta, com em dic? Pensa que aquesta nit és la teva darrera oportunitat.

–Ai, no sé... –féu ella, fingint-se espantada– Potser Joan?

–No! Et rendeixes?

–No? Doncs, potser Rum... Rom... Ramon?

–Tampoc! Et rendeixes?

–No! Perquè si no et diu Joan, si ni Rum ni Rom no et van, ni tampoc et convenç Ramon... tu et deus dir... Rumpelstiltskin!!

–Algú t'ho deu haver dit– –exclamá l'home ple de ràbia en sentir el seu veritable nom.

I de resultes d'aquella enrabiada, tan fort picà de peus que quedà clavat en terra fins a mig cos i li costà déu i ajut sortir d'allà i fugir de palau sense ser vist per ningú.

Ufff!!! Així és que, malgrat les males intencions que porten aquest homenets, hi ha testimonis del fet que hom se'n pot sortir sempre i quan, de maner astuta, els sàpiga tenir a ratlla...
Pero...

Ni que la mar tornàs tinta
ni que el cel de paper fos,
fossen els homes notaris
i de cada un n'hi hagués dos,
no bastarien a escriure,
de gegants i nans, el viure.

Perquè heu de saber i entendre i saber que... (continuarà)

R.R.V.

PROJECTE FLOPI - EDUCACIÓ INFANTIL (3, 4 i 5 anys)
DES DE, PER A, I PER...LA REFORMA

AL PROJECTE FLOPI TROBARÁS:
UN DESENVOLUPAMENT GLOBALITZAT DE LES UNITATS DIDÀCTIQUES.
UN APRENENTATGE SIGNIFICATIU, PARTINT DELS CONEIXEMENTS PREVIS.
UNA CLARA SEQÜENCIALITZACIÓ DELS CONTINGUTS AMB PROGRAMACIONS
PER A CADA NIVELL I PER A CADA UNITAT DIDÁCTICA DIFERENCIANT:
CONCEPTES, PROCEDIMENTS I ACTITUDS.
UNA ÀMPLIA VARIETAT DE SITUACIONS D'APRENENTATGE QUE PERMETRAN
ADEQUAR EL PROJECTE A LA REALITAT DE LES AULES (TRACTAMENT DE LA DIVERSITAT)

Flopi 3 anys
Flopi 1r. trimestre
Flopi 2n. trimestre
Flopi 3r. trimestre + Grafomotricitat 1
Material de suport didàctic 3 anys
Flopi 4 anys
Flopi 1r. trimestre + Grafomotricitat 2
Flopi 2n. trimestre + Grafomotricitat 3
Flopi 3r. trimestre + Grafomotricitat 4
Material de suport didàctic 4 anys
Flopi 5 anys
Flopi 1r. trimestre + Grafomotricitat 5
Flopi 2n. trimestre
Flopi 3r. trimestre
Material de suport didàctic 5 anys

CADASCUN DELS TRES NIVELLS CONTÉ UNA SËRIE D'UNITATS DIDÀCTIQUES EDITADES EN QUADERNS INDEPENDENTS I SEQUENCIALITZADES PER TRIMESTRES. PRESENTATS EN UNA CARPETA D'ACETAT TRANSPARENT CONTENINT LES UNITATS CORRESPONENTS A L'ESMENTAT PERÍODE.

Omplir i enviar a Edicions Cadí, s.l.-Concepción Arenal 144-1° -08027-BARCELONA

Desitjo rebre més informació i mostres sobre el **PROJECTE FLOPI**
Centre escolar.....
Adreça.....
Localitat..... Telèfon.....
Província..... Codi postal.....
❑ DIRECTOR ❑ COORDINADOR DE CICLE ❑ CAP D'ESTUDIS ❑ PROFESSOR
NOM i COGNOMS.....

Edicions Cadí, s.l.

c/Concepción Arenal 144-1°–Telf. (93) 3403036–Fax (93) 3403216–08027 – BARCELONA

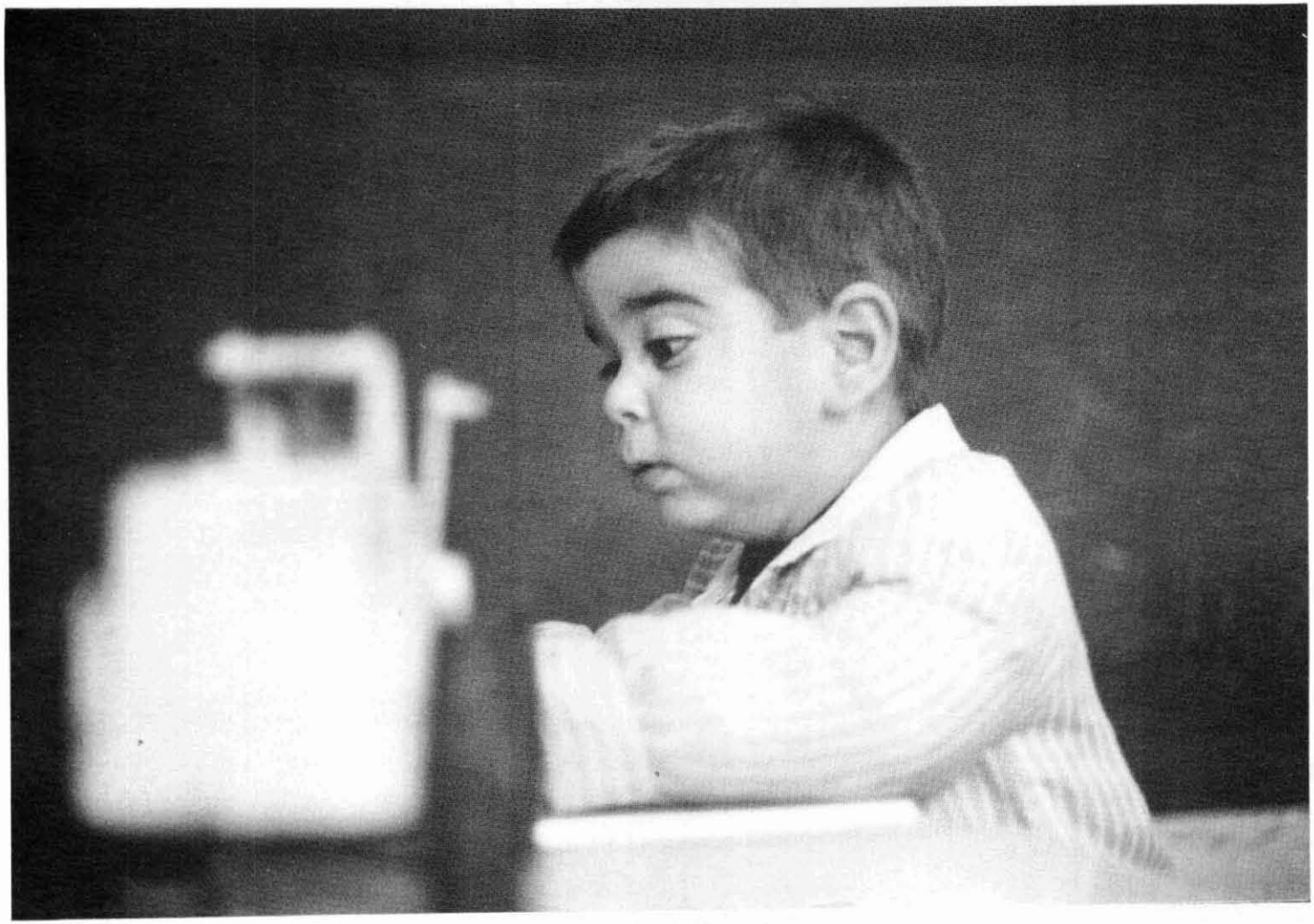

«L'art, en ser llibertat de tota obligació, és joc; el joc contradiu la seriositat de qualsevol acció utilitària, però com que la llibertat és el valor suprem, només quan es juga s'actua amb autèntica seriositat.»

Giulio Carlo ARGAN

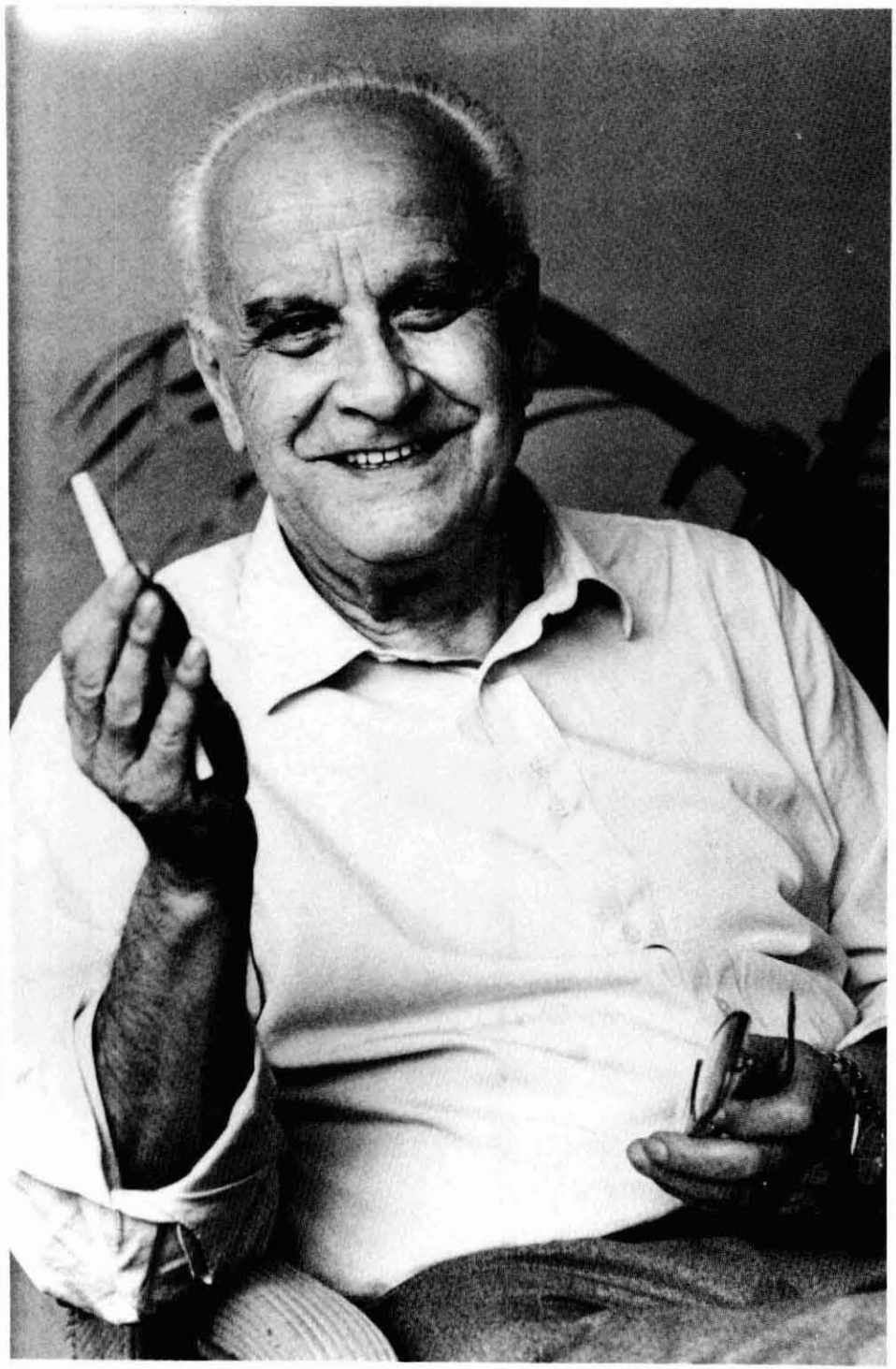

Foto: Anna Miralles

informacions

Perfil de Loris Malaguzzi

El més gran mestre pedagog de la infància d'aquest segle ens ha deixat amb el llegat que es desgrana en cada línia de la seva biografia. Presentem, com a avançament, aquest perfil, que tindrà continuïtat en els testimonis personals que recollirem en número próxims de la revista.

Loris Malaguzzi va néixer a Correggio el 1920. Es va llicenciar en pedagogia i després de la Guerra Mundial va assistir al primer curs de psicologia de la postguerra al CNR de Roma.

El 1946 començà a treballar amb infants com a animador de vuit escoles autogestionades, algunes de les quals van ser municipalitzades el 1967.

El 1950 va deixar l'escola estatal i va passar a treballar de psicòleg al Centro Medico Psico-Pedagogico Comunale (CMPP) que ell mateix havia fundat. Es dedicà a l'ensenyament i després dirigí la Scuola Convitto Rinascita per Reduci e Partigiani.

El 1951, com a membre de la FICE (Federazione Internazionale Comunità di Bambini orfani e dispersi dell'ultima guerra) participà en moltes missions a Europa amb Ernesto Codignola i Margherita Zoebeli.

El 1952 va crear, amb el poeta Corrado Costa, el Teatro dei Ragazzi. El 1954 va fundar, amb una colla d'amics, el Teatro Club. Hi va fer de director d'escena i donà a conèixer les obres de Beckett, Brecht i Ionesco. El 1960 va fundar, amb Marta Montanini, l'escola G. Lombardo Radice per a infants i nois disminuïts.

El 1963 ajudà a dur a terme les primeres experiències pedagògiques de les escoles comunals per a infants. El 1968, amb Bruno Ciari, Lamberto Borghi, Francesco De Bartolomeis, Aldo Visalberghi i Ada Gobetti, posa els fonaments operatius i culturals de les escoles laiques per a nens. Es van basar en la llarga experiència obtinguda a les escoles autogestionades, creades el 1945 i a cura del CLN, de l'UDI i dels moviments populars de la seva ciutat.

El 1972 va promoure el primer Congrés Nacional d'Estudis per a ensenyants d'escoles per a infants. Acabada la relació amb el CMPP, fou nomenat coordi-

nador pedagògic de les escoles per a infants de Reggio-Emilia, i després assessor a la ciutat de Mòdena. Va treballar amb Gianni Rodari en la darrera redacció de la *Gramàtica de la fantasia*, la qual va ser dedicada per l'escriptor a la ciutat de Reggio Emilia.

A partir de 1976 fou director de la revista *Zerosei* i a partir de 1985 de la revista *Bambini*. El 1978 va entrar a la Comissió Ministerial de la Instrucció Pública per a l'experimentació a les escoles maternals de l'Estat. En el Congrés Nacional de Bolonya, va participar-hi amb el treball «Il bambino soggetto e fonte di diritto nella famiglia e nella scuola».

El 1980 va fundar a Reggio Emilia el Gruppo Nazionale Nidi-Infanzia amb el qual organitzarà congressos a La Spezia, Pistoia, Roma, Ancona, Orvieto, Riccione. Va organitzar el VII Congrés Nacional, que va tenir lloc a Riccione el maig de 1992.

El 1980 va concebre la mostra *L'occhio se salta il muro* i després una altra: *I cento linguaggi dei bambini*, que encara recorren Europa i els Estats Units per invitació de governs, universitats, museus i galeries d'art. Malaguzzi també pronuncia conferències i participa en seminaris a Europa i els Estats Units.

Des del 1985 inicia intercanvis i projectes comuns de recerca amb nombroses universitats nord-americanes, de gran interès per a la filosofia i les pràctiques de l'experiència educativa a Reggio Emilia, dirigides a la primera i segona infància.

El 1988 fou designat membre del comitè científic de la Fundació Europea «Per al desenvolupament de les potencialitats de tots els infants», amb seu a París.

Malaguzzi és autor del llibre *I cento linguaggi dei bambini*, publicat per una prestigiosa editorial nord-americana amb un pròleg de Howard Gardner, de la Universitat de Harvard.

El 1990 va concebre i organitzar amb l'Ajuntament de Reggio Emilia un congrés internacional sobre l'educació infantil amb la participació de ponents europeus, africans, asiàtics, americans del nord i del sud.

Després de la seva jubilació el 1985, va continuar viatjant i ajudant els col·legues més joves a fer experiències, com també va continuar les relacions amb tots els seus amics escampats per Itàlia i per tot el món.

El 1992 va rebre el premi Lego 1992, que cada any s'atorga a les persones i institucions que, amb la seva activitat, han fet una contribució excepcional al millorament de la qualitat de vida dels infants a qualsevol lloc del món. El 1993 va rebre, a Chicago, el premi Kohl, que la fundació Kohl concedeix als pedagogs que assoleixen un reconeixement mundial.

Fins al moment de la seva mort, va continuar participant en molts congressos, tant nacionals com europeus i nord-americans, entre els quals hi ha el que no fa gaire s'ha fet a Washington, D.C., en el qual es va acordar d'instituir el dia 12 de juny com el «Dia de Reggio Emilia» en honor de la seva trajectòria en el camp pedagògic.

informacions

Visita d'INFÀNCIA a Manresa

ROSA SENSAT

«Quan la revista INFÀNCIA ens va demanar per poder venir a visitar les nostres Llars d'infants i parvularis, a tots ens va semblar una bona idea, ja que a tothom li agrada ensenyar la feina que s'està fent i poder tenir un intercanvi d'experiències amb altres professionals.» Els que escriuen això són els mestres i educadors responsables d'acollir-nos a Manresa, comentant el resultat de la convocatòria que des de les planes de la nostra publicació solem fer un dissabte del mes de novembre, crida que es renova des de fa uns deu anys i amb un resultat engrescador: «Ja des de la publicació de la sortida a la revista», segueix ressenyant el grup amfitrió, «hi va haver força trucades interessant-se per la convocatòria, la qual cosa ens va afalagar. Va ésser sorprenent i molt agradable quan el dissabte 6 de novembre a les 10 del matí es va començar a concentrar la gent al punt de trobada assignat, la llar d'infants Picarol. Vàrem arribar a ser un centenar de professionals de l'educació de 0 a 6 anys, amb ganes i il·lusió per visitar els nostres centres.»

Dels llocs visitats (llar d'infants Picarol, llar d'infants Ginesta, C.P. Pare Algué i C.P. Bages), tothom en va poder treure idees, apunts, fotografies... i una bona prova d'això varen ser les múltiples i diferents preguntes constatades a cadascun dels dos grups en què ens varen dividir els amfitrions, els quals varen tenir l'amabilitat de lliurar a tots els visitants una petita mostra del treball que es du a terme en les seves escoles.

La visita es va cloure a la llar d'infants Picarol amb una petita valoració de la trobada i un recital de música i poesia titulat *Esclat de poemes* com a presentació del llibre de poemes escrit per nois i noies dels parvularis i escoles de primària de la comarca del Bages.

XANDALS - BABIS
CAMISETES - PANTALONS - SARRONS
MOTXILLES - PITETS

RIVASPORT amb els seus productes, us dóna l'oportunitat d'aconseguir-ho.

Demaneu informació a: Concepció Arenal, 97-101, Baixos
RIVASPORT, S.L. Tel. (93) 351 06 57
08027 BARCELONA

informacions

1994, Any internacional de la família

Aquest any 1994 ha estat proclamat Any internacional de la família. Amb aquest motiu les Nacions Unides han editat un llibret del qual seleccionem els fragments que ens han semblat més significatius:

«Proclamació de l'Any internacional de la família

»1. A la Resolució 44/82, de 8 de desembre de 1989, l'Assemblea General va proclamar el 1994 com a Any internacional de la família. El tema de l'Any és "Els recursos i les responsabilitats de la família en un món en mutació".

»2. En aquella ocasió, l'Assemblea va decidir que les principals activitats de celebració de l'Any internacional de la família haurien de ser organitzades als nivells local, regional i nacional amb la concurrència de l'Organització de les Nacions Unides i de les organitzacions emparentades. L'Assemblea va designar la Comissió del desenvolupament social com a òrgan preparatori, i el Consell econòmic i social com a òrgan de coordinació de l'Any internacional de la família.

»*I. Principis*

»3. La proclamació de l'Any internacional de la família es basa en els següents principis:

»*a)* La família constitueix la unitat de base de la societat i, com a tal, mereix una atenció particular. Hauria de beneficiar-se d'un màxim de protecció i d'asistència per a poder assumir plenament les seves responsabilitats en el si de la comunitat, conforme a les disposicions de la Declaració universal dels drets de l'home, dels pactes internacionals relatius als drets de l'home, de la Declaració sobre el progrés i el desenvolupament en el domini social i de la Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació envers les dones.

»*b)* La forma i les funcions de la família varien d'un país a l'altre i en el si d'una mateixa societat. Aquesta diversitat reflecteix la de les preferències individuals i les condicions de vida a cada societat. L'Any interna-

cional serveix en conseqüència per examinar les necessitats de totes les famílies i intentar respondre-hi.

»*c)* Les activitats empreses en vistes a la celebració d'un any internacional apuntaran a promoure les llibertats i els drets fonamentals de l'home reconeguts a tots els individus d'acord amb la sèrie d'instruments acceptats en el marc internacional que van ser elaborats sota l'ègida de l'Organització de les Nacions Unides, sigui quina sigui la posició de l'individu dins de la família i independentment de la forma i la situació de la família.

»*d)* Caldrà adoptar polítiques que tendeixin a promoure la igualtat entre els sexes dins de la família, el repartiment més equitable de les responsabilitats familiars i la igualtat d'oportunitats en matèria de feina.

»*e)* Les activitats de l'Any internacional hauran de tenir lloc a tots els nivells (*local, nacional, regional i internacional*) però sobretot a escala local i nacional.

»*f)* Els programes haurien d'ajudar les famílies a assumir les seves funcions més que no pas treure'n: es tracta de promoure les forces inherents a les famílies, en particular la seva formidable aptitud de bastar-se per elles mateixes, i d'encoratjar les activitats empreses pel seu compte que augmentin la seva autonomia. Convé donar cos a una perspectiva integrada de la família, dels seus membres, de la col·lectivitat i de la societat.

»*g)* L'Any internacional formarà part d'un procés continu: seran necessàries mesures per tal d'assegurar una avaluació adequada dels progressos fets i dels obstacles trobats abans i durant l'Any, a fi d'assegurar-ne l'èxit i de prendre les mesures de seguiment pertinents.

»*II. Objectius*

»4. L'objectiu de l'Any internacional de la família és estimular les iniciatives als nivells local, nacional i internacional en el marc d'un esforç sostingut a llarg termini de cara a:

»*a)* Sensibilitzar els governs i el sector privat dels problemes de la família: l'Any internacional hauria de servir per subratllar la importància de la família, per millorar la comprensió de les seves funcions i dels problemes amb què es troba, per promoure el coneixement dels processos econòmics, socials i demogràfics que l'afecten, tant a ella com els seus membres, i per centrar l'atenció en els drets i les responsabilitats de cadascun dels membres de la família.

»*b)* Reforçar les institucions nacionals per permetre'ls formular, posar en marxa i vigilar l'aplicació de les polítiques relatives a la família.

»*c)* Estimular les iniciatives amb l'objectiu de resoldre els problemes que afecten la situació de les famílies i sobre els quals aquesta situació influeix.

»*d)* Reforçar l'eficàcia de l'acció empresa a escala local, regional i nacional per tal d'assegurar l'execució de programes referits específicament a la família, tot suscitant activitats noves i donant suport a les activitats en curs.

»*e)* Millorar la col·laboració entre les organitzacions no governamentals nacionals i internacionals per donar suport a les activitats multisectorials.

»*f)* Treure partit dels resultats de les activitats portades a terme a nivell internacional relatives a les dones, els infants, els joves, la gent gran i les persones discapacitades, així com les altres manifestacions importants referents a la família o a alguns dels seus membres.»

NACIONS UNIDES: *1994 Any Internacional de la Família,* Barcelona: Centre Unesco de Catalunya, Associació per a les Nacions Unides a Espanya.

Per a qualsevol informació suplementària us podeu adreçar a

Associació per a les Nacions Unides a Espanya
Fontanella, 14, 1r 1a
08010 Barcelona
Tel.: 301 31 98 - 301 39 90. Fax: 317 57 68

Curs «Fem música: jocs, contes, activitats musicals»

Els dies 4 i 5 de març Ortofon organitza el curs *Fem música: jocs, contes, activitats musicals* adreçat a mestres d'educació infantil i educació especial. Per a més informació o inscripcions podeu adreçar-vos a

Ortofon
C/ Jorge Juan, 21
46004 València
Tel.: (96) 351 00 05

Congrés «Le jeune enfant-espace familial-espace social»

Els dies 24, 25 i 26 de març se celebra a Montpeller el congrés *Le jeune enfant-espace familial-espace social* organitzat pel CEMEA. Per a més informació podeu adreçar-vos a

CEMEA
28 rue du Faubourg Boutonnet
34000 Montpeller
França
Tel.: 67634737. Fax: 67547930

Premis nacionals «Educació i Societat»

El Seminari d'Educació del Consumidor de l'AMRS ha estat el guanyador del premi nacional *Educació i Societat* concedit pel Ministeri d'Educació i Ciència amb el treball *L'educació del consumidor a l'escola*. Aquest Seminari, que fa tres cursos que funciona, treballa amb el suport de l'Institut Català del Consum, Abacus i el Departament de Didàctica de les Matemàtiques i les Ciències Exactes de la UAB. El componen les persones següents: Sílvia Bergé, Hermínia Corbacho, Conxita Giró, Pilar Grau, Núria Lacasa, Montserrat Martínez, Carme Rovira, Raül Sáez, Anna Sardà i Rosa M. Pujol com a coordinadora.

Jornades sobre la construcció del pensament matemàtic

El Grup de Treball Almosta de l'Associació de Mestres Rosa Sensat, organitza els dies 5, 6 i 7 de maig unes jornades sobre la construcció del pensament matemàtic. Les sessions es desenvoluparan al Centre Cívic Pati Llimona, c/ Regomir, 3 (Ciutat Vella). Per a més informació i matrícules:

Associació de Mestres Rosa Sensat.
Còrsega, 217, 08008 Barcelona.
Tel.: (93) 237 07 01.

Xarxa d'Iniciatives d'Atenció a la Infància (XIAI)

Els dies 14 i 15 de desembre de 1993 va tenir lloc a Barcelona una reunió de treball per a la creació de la Xarxa d'Iniciatives d'Atenció a la Infància (XIAI) que agrupa les modalitats no convencionals d'atenció a la infància. Assistiren a la reunió representants d'Andalusia, la Comunitat de Madrid, Galícia i Catalunya. Aquesta iniciativa té com a objectius la voluntat d'influir en les intervencions amb els infants, com també en les dels pares i mares i en les maneres d'actuar dels educadors, i això tenint en compte el medi on viuen nenes i nens i on es desenvolupen. La Xarxa es caracteritza per la dedicació prioritària als més petits (de 0 a 6 anys), per la potenciació d'estructures que facilitin la relació entre nens d'edats diferents, per la participació activa de diversos sectors: l'educatiu, els serveis socials, el cívic, el cultural. La XIAI vol tenir un paper d'aglutinador de serveis destinats a la infància, organitzats sense afany de lucre i aprofundir en enfocaments innovadors en aquest camp.

Llibres a mans dels infants

BERTRAND, Cécile
En Víctor escolta
El Masnou: MSV, 1993.
(Traducció de l'original anglès, Rainbow Grafics-Baronian Books S.C.)

En Víctor toca

En Víctor tasta

En Víctor mira

En Víctor mira la marieta.
Que bons són els plàtans! No m'agrada el xarop.
Fred. Aspre. Mullat.

Els sons de casa... Bzz... Xip, xip... Nyiiic...

En Víctor, l'únic i indiscutible protagonista d'aquestes històries, és un infant gairebé de bolquers, cap-pelat i eixerit com ho solen ser els herois dels contes que expliquem als nostres menuts; i també és un bon tros entremaliat i tafaner, com s'escau als infants d'avui en dia. Almenys aquesta és la impressió que hom té després de mirar aquests quatre deliciosos llibrets de cartró. Totes les planes disposen d'un text, de vegades ben curt –com és el cas de les coses que toca en Víctor, que s'expressen amb un adjectiu, acompanyat pel seu oposat–, de vegades ben sonor –com quan en Víctor escolta els sons de casa reproduïts en forma d'onomatopeies–, de vegades ben estructurat en frases... Creiem que compartir la lectura d'aquestes historietes plenes de bon humor és una bona cosa: grans i petits hi tindran molt a dir (sobretot quan l'adult desxifrarà les «coses» escrites), i molt a tafanejar (principalment el menut, que aportarà inestimables observacions procedents del seu domini del codi visual). Seria una llàstima perdre-se-les!

La Caputxeta Vermella
Barcelona: La Galera, 1993.
La Galera popular, núm. 1
Rondalla popular catalana

El gegant del Pi, núm. 2, rondalla popular catalana

Els bons amics, núm. 3, rondalla popular catalana

Rínxols d'Or, núm. 4, rondalla popular catalana

LA FONTAINE: *El lleó i el ratolí*, núm. 5, faula

Les cabretes i el llop, núm. 6, rondalla popular catalana

Heus ací els sis primers títols d'una iniciativa de La Galera que consisteix a anar reeditant els nombrosos títols de què constava la col·lecció «Contes Populars» i «Faules» i fer-ho sota el títol La Galera popular, dissenyada ara per Claret Serrahima, el qual li ha donat un format lleugerament diferent de l'anterior, amb les il·lustracions totalment renovades, però amb les mateixes adaptacions que serviren per a l'antiga sèrie de contes.

Ens sap força greu que la renovada imatge gràfica d'aquests sis primers llibres no hagi vingut acompanyada d'una renovació de les versions, moltes de les quals foren fetes fa vora vint anys, i, si s'hagués donat l'oportunitat als seus adaptadors, segurament molts dels textos s'haurien pogut desempallegar d'un cert aire pseudo-educatiu i moralitzant, molt a to amb el que es duia i es pensava sobre els contes i llur funció fa una colla d'anys, però que ara ha canviat.

Tantàgora

Education 0-6 years

Narration's praise

Roser ROS

To tell tales is not an adventure sport. Big equipments are not required. But, otherwise, it lets live and do live impossible deeds, suffer straightforward loves or visit disappeared towns. And all this with a scanty equipment. On the one hand, the word and the voice. On the other hand, a varied audience, who will listen what they most like and who will make a bespoke narration, as they want. It is enough, only, to shell the story without hurry, in the way that the one who listens to it is becoming surrounded and seduced by it.

Early childhood and intercultures

Francesc CARBONELL

The increasing number of children of African workers in our schools, imposes an individualized attention (and sometimes, less, a group one) to new cultural characteristics for the educators, and we have neither theoretical tools, nor methodological and nor attitude's tools. Identify and defuse prejudices; the fight against all kind of exclusion and violation of the human, civic and politic rights, and the conflict assumption which implies the interethnic bump, are basic aspects in the practice of an interculture pedagogy to get a positive integration. First years of child's life are, as well in these aspects, very important.

School 0-3 years

The Family Space: one educational service more to small children

Montserrat JUBETE

The Family Space opens new perspectives to professionals. It is an educational service directed to children under the age of three without school education. Together with their children, parents can attend twice a week. During a while, adults and children share experiences and activities and after they start a separation process. They develop parallel activities and before leaving they meet again and there is a ludic end of the day. Educators inform and orientate the adults and through them they help the child to amplify and to enrich his world.

Chronology of an advice

Teresa CABRÉ, Maite GARCIA and Carme GÓMEZ

During a week Mrs. Elinor Goldschmied was advising the kindergarten *Escola Bressol Pau*. Her job consisted in small changes proposed, in order to smooth some details of the atmosphere and of the relationship between educators and boys and girls.

School 3-6 years

We have worked the picture

Marta BADIA

How is it possible to bring near the children the paintings of great painters? Boys and girls four years old of the school *C. P. Pax Tarragona* began to observe the details of a painting by Van Gogh and another one by Picasso. Afterwards they had the opportunity to see how a painter was working and finally they visited a museum, *Museu d'Art Modern*, Tarragona.

Child and society

Babylibrary or when the reading is look and listen

Mercè ESCARDÓ

Which one is the age to begin to go to the library? Xavier was three weeks old when he got his card and he has been surpassed. Librarians of the library *Can Butjosa* started the Babylibrary Service because the small ones could accede and have the first contact with books, although it could be through a bite, crumpling them or using them simply as a pillow.

Children in mass media

Puri BINIÉS

The Catalonia College of Journalists organized, by the end of last year, a reflection workshop about the information treatment that children get from mass media. The sensationalism spiral which invades journalistic informations, where «misfortunes» of the child's population are one of the favourite subjects, it is what encouraged the planning of this reflection subject. The workshop, organized in a round-table format and debates, counted with the point of view of mass media professionals, of child-care attention professionals, of jurists and politicians.

Child and health

Affection in the family and in the school

Amado BENITO DE LA IGLESIA

Cultivating the personality and establishing healthy and deep affection ties between the child and his protectors are the best way to promote his health and his integral development. Health education becomes denatured when first of all parents and teachers do not show, with their particular behavior, comprehension and respect for the children feelings. A child only will live glad, happy and healthy if he feels beloved.

cop d'ull a revistes

Didàctica

Autors diversos: «Construir juguetes», *Cuadernos de Pedagogía*, 218, octubre de 1993, pàg. 46-47.

PARODI, M.: «La preistoria della lettura», *Bambini*, 8, octubre de 1993, pàg. 45-54.

BINIÉS, P.: «Descubrir y disfrutar del agua», *Comunidad Escolar*, 425, octubre de 1993, pàg. 18-19.

ROSSI, N.: «Alla scoperta di... terra, fuoco e acqua», *Bambini*, 8, octubre de 1993, pàg. 39-44.

Educació

CARDINI, R. i altres: «Le storie di Chiara, Lorenzo e Ornella», *Bambini*, 8, octubre de 1993, pàg. 18-30.

STRADI, M. C.: «Scuola dell'infanzia 93: alcune ipotesi», *Infanzia*, 1, setembre de 1993, pàg. 15-18.

Educació especial

CANO, F. i E. HERRON: «Nuestros alumnos con N.E.E. Deficiencia auditiva», *Comunidad Educativa*, 208, setembre-octubre de 1993, pàg. 5-8.

Família

BULGARELLI, N.: «L'intimità delle emozioni: l'inserimento al nido visto attraverso i sentimenti di una madre», 1, setembre de 1993, pàg. 19-21.

TOSI, P.: «Tempo gioco con i genitori», *Bambini*, 8, octubre de 1993, pàg. 55-57.

Lectura i escriptura

ANGUITA, M., i M. SOLIVA: «Aprendre a llegir i escriure fent projectes», *Guix*, 192, octubre de 1993, pàg. 43-50.

Literatura infantil

PARR, B.: «Little Miss Muffet», *Questions*, 1, setembre de 1993, pàg. 8-11.

Política educativa

SAMPAIO, M.: «La primera escuela, en casa», *Comunidad Escolar*, 422, setembre de 1993, pàg. 20-21.

Psicologia

GONZÁLEZ, E., C. ÁLVAREZ, i P. DE PABLO: «El juego en la infancia», *Comunidad Educativa*, 208, setembre-octubre de 1993, pàg. 36-38.

Societat

«Las televisiones respetan el código de protección a la infancia», *Escuela Española*, 3159, setembre de 1993, pàg. 8.

RITSCHER, P.: «Al confine del nido», *Bambini*, 8, octubre de 1993, pàg. 35-38.

Butlleta de subscripció

Cognoms | Nom

Adreça

C.P. | Població | Província

Telèfon

Se subscriu a **In-fàn-cia** per a l'any 1994 (6 números)

Import: 3.850 ptes. Preu exemplar: 700 ptes. (IVA inclòs)

Pagament:

Per xec nominatiu a favor de l'A.M. Rosa Sensat adjunt a la butlleta ☐

Per domiciliació bancària ☐

Butlleta de domiciliació bancària

Cognoms | Nom

Cognoms i nom del titular (en cas que sigui un altre que el de la subscripció)

Banc o caixa | Adreça de l'agència

Població | Província

Entitat | Oficina | Compte/llibreta

Senyors: Us agrairé que amb càrrec al meu compte/llibreta atengueu el rebut que anyalment us presentarà l'Associació de Mestres Rosa Sensat per al pagament de la meva subscripció a la revista **In-fàn-ci-a**.

(Firma)

in-fàn-ci-a
educar de 0 a 6 anys

Còrsega, 271
08008 BARCELONA

biblioteca

MIR i MARISTANY, C.: **Comunicació i progrés a l'Escola Bressol**, Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, 1993.

El llibre que ressenyem recull un seminari portat a terme amb les mestres de l'escola bressol Gespa, i que ha comptat amb el suport de l'ICE de la UAB, per tal de respondre a la demanda de com ajudar els infants amb problemes.
L'autora combina un gran respecte per la manera de fer de cada mestra amb el rigor i la riquesa que caracteritzen la seva reflexió teòrica.
A partir de l'observació minuciosa de situacions habituals a l'escola bressol se n'analitzen els comportaments i els dels infants, com també les dinàmiques que els animen. El llibre, en conjunt, resulta un petit compendi de psicologia del desenvolupament infantil en la línia més innovadora. En recomanem vivament la lectura tant als professionals de la primera infància, que serien els primers destinataris, com a tots els que, d'una manera o altra, treballen per a la millora de l'educació.

ABELLA, E., i C. VALRIU: **Per fat i fat**, Palma: Moll, 1993.

Recull de 37 contes considerats per les autores d'«imprescindible» narració als infants entre els 3 i els 9 anys. Tant la tria dels contes com la versió que ens n'ofereixen han estat curosament preparats per les mateixes autores, narradores expertes en l'art d'explicar de viva veu. No hi podien faltar contes com «En Patufet», «Els tres porquets», i molts d'altres; les rondalles no estan classificades per edats, per tal com consideren que poden ser explicades sempre que calgui. Les versions que hi trobareu són senzilles, tal com ho requereix la tradició oral, i ens els ofereixen així per tal que tots aquells que, en un moment o altre, es troben davant l'agradable necessitat d'haver de disposar de contes per explicar (mares, pares, avis, educadors i mestres, cangurs, veïns i d'altres) se'ls trobin *al dente*, a punt per ser explicats, amb paraules i maneres de dir molt properes a la parla quotidiana.

Edició i Administració: Associació de Mestres Rosa Sensat.
Còrsega, 271 – 08008 Barcelona. Telèfon 237 07 01

Direcció: Irene Balaguer i Roser Ros. *Cap de Redacció:* Raimon Portell. *Secretaria:* Mercè Marlès. *Consell de Redacció:* Concepció Acedo, Enric Batiste, Ferran Casas, Carme Cols, Mercè Comas, Jordi Cots, M. Carme Díez, Rosa F. dos Reies, Fidel García-Berlanga, Esteve I. Gay, Xavier Gimeno, Josepa Gómez, Roser Gómez, Carme Gonzàlez, Pilar Gorgorió, Núria Jiménez, Joaquim Jubert, Teresa Majem, Immaculada Muyor, Pepa Òdena, Àngels Ollé, Montserrat Perramon, Lurdes Reyes, Joan Ripoll, Tina Roig, Rosa M. Securun, Nati Tor.

Projecte gràfic i disseny de les cobertes: Enric Satué.
Foto: Francesc Català-Roca.
Composició i fotolits: Libertype Fotocomposició, S.L. *Impremta:* Litoclub.
Dipòsit legal: B-21091-83. *ISSN:* 0212-4599.

Distribució i Subscripcions: Associació de Mestres Rosa Sensat. Còrsega, 271 – 08008 Barcelona.

Preu de subscripció: 3.850 ptes. l'any *PVP:* 700 ptes. IVA inclòs.

BARCELONA a l'escola

L'Institut Municipal d'Educació de Barcelona convoca la sisena edició del premi "Barcelona a l'escola" i el premi "Viure i conèixer la ciutat" amb l'objectiu de recollir i difondre les activitats educatives escolars i extraescolars sobre el coneixement de la ciutat.

PER A INFANTS I JOVES

1. Els treballs faran referència a una activitat realitzada a l'escola o altres entitats educatives per infants i joves de 0 a 18 anys, sobre el coneixement de la ciutat en qualsevol dels seus nombrosos aspectes, o bé relacionats amb l'educació cívica a la ciutat.

2. Els treballs hauran de ser originals i podran presentar-se en qualsevol fomat i suport. Els vídeos es presentaran en VHS; les cintes d'àudio, en cassets estàndard; i les fotografies, en un àlbum a part, que en facilitarà l'exposició.

3. Aquesta modalitat del premi no és competitiva. Com a premi a la seva participació, tots els infants i joves seran invitats a una FESTA. Aquesta FESTA - JOC té caràcter de premi col.lectiu amb el qual l'Ajuntament premia el treball dels seus ciutadants més joves per conèixer la ciutat.

4. Es farà una EXPOSICIÓ amb la totalitat dels treballs presentats, que podrà visitar-se el dia de la festa - joc.

PER ADULTS I PROFESSIONALS

5. Els treballs faran referència a una activitat realitzada a l'escola o a altres entitats educatives per infants i joves de 0 a 18 anys, sobre el coneixement de la ciutat en qualsevol dels seus nombrosos aspectes, o bé relacionats amb l'educació cívica a la ciutat.

6. En el cas de les escoles, el treball haurà de formar part del projecte curricular de centre.

7. Es presentarà un recull significatiu dels treballs i de les experiències realitzades, acompanyat d'una memòria didàctico-pedagògica d'un màxim de 30 fulls que contindrà, com a mínim, les parts següents:
   - Introducció: motivació i context en què s'ha realitzat l'experiència.
   - Objectius
   - Descripció de l'experiència.
   - Materials i bibliografia utilitzats tant pels educadors com pels infants i els joves.
   - Avaluació: reflexions a l'entorn dels resultats i el procés.

8. La memòria anirà signada pels autors, tot fent referència a l'entitat o les entitats a les quals pertanyen, i es presentarà per duplicat.

9. Els annexos seran originals i podran ser presentats en qualsevol format o suport: vídeos VHS, cintes d'àudio estàndard i àlbums de fotografies.

10. Els premis adjudicats seran:
    . Un premi "Barcelona a l'escola" per a les activitats escolars.
    . Un premi "Viure i conèixer la ciutat" per a les activitats extraescolars.

11. Cadascun d'aquests premis consistirà en 250.000 ptes., que seran lliurats en concepte d'avançaments dels drets d'autor en cas de publicació.

12. Els treballs premiats podran ser publicats per l'Ajuntament de Barcelona.

13. El jurat del premi serà presidit per la regidora de l'Àmbit d'Educació i Cultura, Excma. Sra. Marta Mata.

14. El veredicte es farà públic per l'alcalde de Barcelona, Excm. Sr. Pasqual Maragall, o per la persona en qui ell delegui.

PER A LES DUES MODALITATS

15. Les obres seran lliurades a l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona, plaça d'Espanya, núm. 5.

16. El termini de presentació finalitzarà el dia 30 de juny de 1994, a les 2 de la tarda.

17. Les qüestions no previstes en aquestes bases les resoldrà el jurat.

18. La participació al premi comporta l'acceptació d'aquestes bases.

Ajuntament de Barcelona
Institut Municipal d'Educació

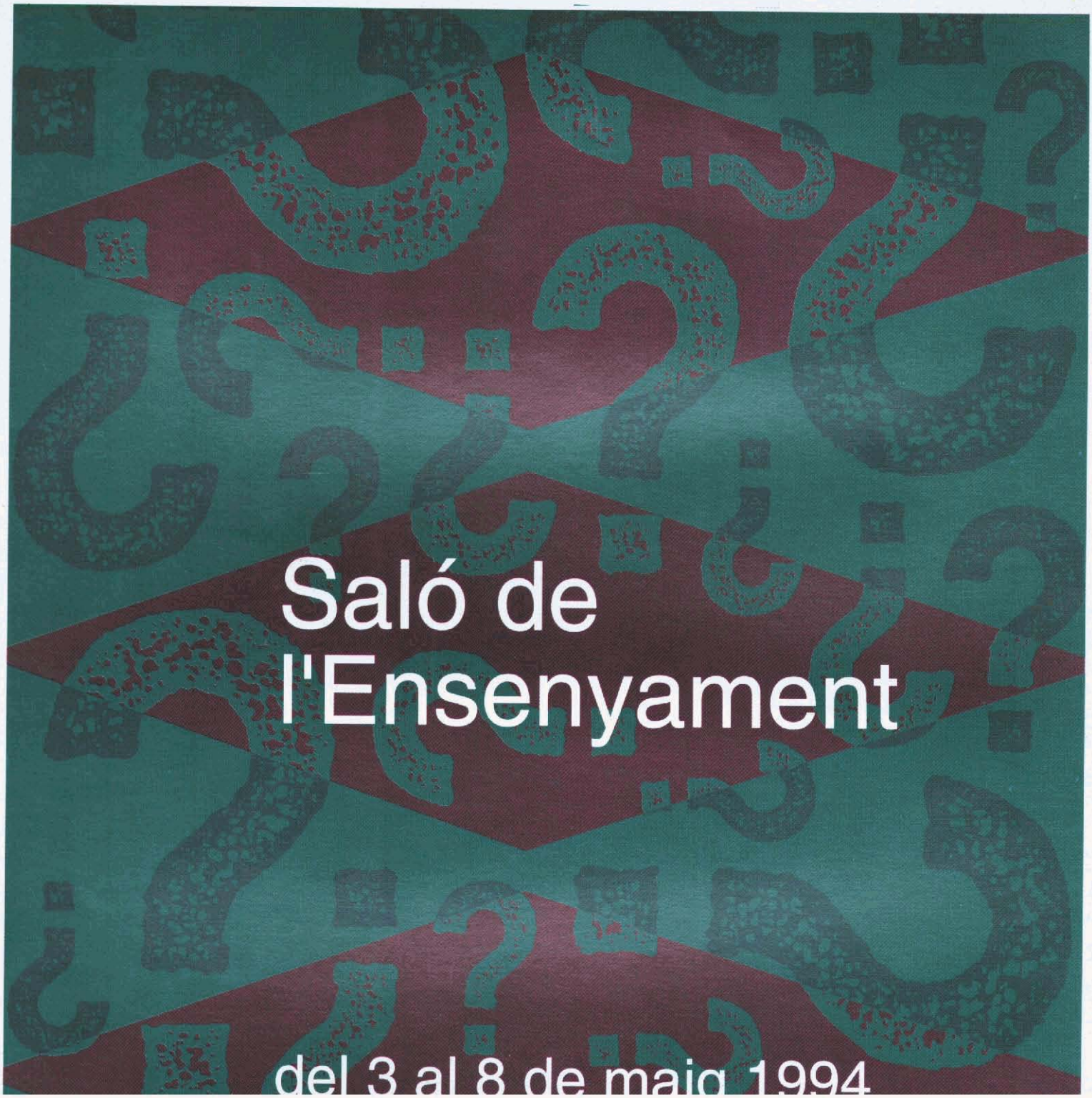
Saló de
l'Ensenyament
del 3 al 8 de maig 1994